

TARTU RAATUSE KOOLI AINEVALDKONDADE KAVAD

SISSEJUHATUS	4
1. HUMANITAARTEADUSTE- JA KUNSTIDE VALDKOND	5
1.1. Humanitaar- ja kunstiainete valdkonna üldalused	5
1.2. Üldpädevuste arendamise viisid I kooliastmes	8
1.3. Läbivate teemade rakendamine I kooliastmes	9
1.4. Lõiming I kooliastmes	11
1.5. Üldpädevuste arendamise viisid II kooliastmes	14
1.6. Läbivate teemade rakendamine II kooliastmes	18
1.7. Lõiming II kooliastmes	26
1.8. Üldpädevuste arendamise viisid III kooliastmes	32
1.9. Läbivate teemade rakendamine III kooliastmes	43
1.10. Lõiming III kooliastmes	47
2. LOODUS- JA TÄPPISTEADUSTE VALDKOND	57
2.1. Loodus- ja täppisteaduste valdkonna üldalused	57
2.2. Üldpädevuste arendamise viisid II kooliastmes	58
2.3. Läbivate teemade rakendamine II kooliastmes	60
2.4. Lõiming II kooliastmes	61
2.5. Üldpädevuste arendamise viisid III kooliastmes	62
2.6. Läbivate teemade rakendamine III kooliastmes	67
2.7. Lõiming III kooliastmes	69
3. SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND	71

3.1. Sotsiaalteaduste valdkonna üldalused	71
3.2. Üldpädevuste arendamise viisid II kooliastmes	72
3.3. Läbivate teemade rakendamine II kooliastmes	73
3.4. Lõiming II kooliastmes	74
3.5. Üldpädevuste arendamise viisid III kooliastmes	75
3.6. Läbivate teemade rakendamine III kooliastmes	76
3.7. Lõiming III kooliastmes	78
4. LIIKUMISVALDKOND	84
4.1. Liikumisvaldkonna üldalused	84
4.2. Üldpädevuste arendamise viisid I kooliastmes	84
4.3. Läbivate teemade rakendamine I kooliastmes	85
4.4. Lõiming I kooliastmes	85
4.5. Üldpädevuste arendamise viisid II kooliastmes	86
4.6. Läbivate teemade rakendamine II kooliastmes	86
4.7. Lõiming II kooliastmes	87
4.8. Üldpädevuste arendamise viisid III kooliastmes	89
4.9. Läbivate teemade rakendamine III kooliastmes	91
4.10. Lõiming III kooliastmes	92
5. ÜLDÕPETUSE VALDKOND	95
5.1. Üldõpetuse üldalused	95
5.2. Üldpädevuste arendamise viisid	95
5.3. Läbivate teemade rakendamine	95
5.4. Lõiming	96

SISSEJUHATUS

Ainevaldkondade kavades esitatakse:

- 1) ainevaldkondade üldalused;
- 2) kuidas kujundatakse ja toetatakse ainevaldkonna õppeainete kaudu üldpädevuste arengut;
- 3) kuidas käsitletakse ainevaldkonniti läbivaid teemasid;
- 4) kuidas rakendatakse lõimingut.

Tartu Raatuse Kooli ainevaldkonnad on:

- Humanitaarteaduste- ja kunstide valdkond: eesti keel, kirjandus, EK II keel, võõrkeel (sh C-keel ringitunnina), muusika, kunst, draamaõpetus, I KA loovaine, tehnoloogia, käsitöö- ja kodundus
- Loodus- ja täppisteaduste valdkond: matemaatika, loodusõpetus, bioloogia, keemia, füüsika, geograafia
- Sotsiaalteaduste valdkond: inimeseõpetus, ajalugu, ühiskond
- Liikumisvaldkond: liikumisõpetus
- Üldõpetuse valdkond: I KA eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, inimeseõpetus

1. HUMANITAARTEADUSTE- JA KUNSTIDE VALDKOND

Humanitaarteaduste- ja kunstide valdkond hõlmab järgmisi õppeaineid: eesti keel, kirjandus, EK II keel, A-, B-, C-keel ringitunnina, muusika, kunst, draamaõpetus, I KA loovaine, tehnoloogia, käsitöö- ja kodundus.

1.1. Humanitaar- ja kunstiainete valdkonna üldalused

1.1.1. Keele- ja kirjanduspädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, see tähendab suutlikkus mõista eakohaseid ilukirjandustekste ja nende osatähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos ning tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja iseenda identiteedi alust; keeleteadlikkus ja oskus end vastavalt suhtlussituatsioonile ja keelekasutuseesmärkidele nii suuliselt kui ka kirjalikult väljendada; arusaamine, et lugemine teeb vaimselt rikkamaks.

Keele ja kirjanduse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- väärtustab keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- omandab põhiteadmised keelest ja saavutab õigekirjaoskuse;
- väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- kasutab asjakohaselt erinevaid suhtluskanaleid ning suudab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahva pärimuskultuuri ja traditsioone kui ka kultuurilist mitmekesisust;
- tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab selle kunstilisi väärtusi;
- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundades kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastades mõtte- ja tundemaailma;
- suudab kujundada ja väljendada isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- oskab õppida, hangib teavet eri allikatest, kasutab sõna- ja käsiraamatuid.

1.1.2. Võõrkeelepädevus

Võõrkeelte õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane võõrkeelepädevus, s.o suutlikkus mõista ja tõlgendada võõrkeeles esitatut, suhelda eesmärgipäraselt nii kõnes kui ka kirjas, järgides vastavaid kultuuritavasid; mõista ja väärtustada erinevaid kultuure, oma kultuuri ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi; mõista, et elus on vaja vallata mitut võõrkeelt.

Võõrkeelte õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- omandab keeleoskuse tasemel, mis võimaldab autentses teiskeelses keskkonnas iseseisvalt toime tulla;
- on võimeline osalema erinevates võõrkeelsetes projektides, jätkama õpinguid emakeelest erinevas keeles ning on konkurentsivõimeline tulevases tööelus;
- tunneb erinevaid keeli kõnelevaid rahvaid ja nende kultuure;
- mõistab oma kultuuri ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
- omandab edasiseks õppimiseks vajalikud oskused, mis suurendavad enesekindlust õppida võõrkeeli ja suhelda võõrkeeltes.

1.1.3. Kunstipädevus

Põhikoolis on kunstivaldkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks kujundada õpilastes eakohane kunstipädevus: suutlikkus mõista kunstide mitmekesisust, arutleda kunsti ja muusika teemadel; väärtustada lähiümbruse, Eesti ja maailma kultuuripärandit; näha eri ajastute ja nüüdisaja kultuuri suhet; kasutada kunsti ja muusika väljendusvahendeid isiklikuks ja kollektiivseks loominguliseks tegevuseks, väärtustada enda ja kaaslaste loomingut.

Kunstivaldkonna ainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- on omandanud loovtegevuse ja eneseväljenduse kogemusi, tunnetab enda loomingulisi võimeid ning väärtustab isikupäraseid ja keskkonnasäästlikke lahendusi;
- kasutab loovtöodes mitmekesiseid visuaalseid ja muusikalisi väljendusvahendeid, arutleb eakohaste kultuuriliste sõnumite ja väärtushinnangute üle, oskab kujundada oma arvamust ning väljendada kunsti abil emotsioone;
- väärtustab kultuuri ja inimese loovust, osaleb nii individuaal- kui ka koostööprojektides ning peab tähtsaks lahenduste otsimist ja loovat mõtlemist;
- märkab kultuuritraditsioone ning maailmakultuuri mitmekesisust, mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas, aktsepteerib erinevaid kultuurinähtusi;

- väärtustab ja hoiab Eesti ning siin elavate rahvusvähemuste kultuuri, tunneb vastutust kultuuritraditsioonide säilimise eest, seostab kunsti ja kultuuri ning teaduse ja tehnoloogia arengut nii minevikus kui ka tänapäeval;
- omab ülevaadet kunstivaldkonnaga seonduvatest elukutsest, ametitest ja edasiõppimise võimalustest.

1.1.4. Tehnoloogiapädevus

Tehnoloogiavaldkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane tehnoloogiapädevus: suutlikkus tulla toime tehnoloogiamaailmas, mõista tehnoloogia arengusuundumusi ning seoseid teadussaavutustega; omandada tehnoloogiline kirjaoskus tehnoloogiavahendite eakohaseks, loovaks ja innovaatiliseks kasutamiseks, lõimides mõttetööd käelise tegevusega; analüüsida tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; järgida intellektuaalomandi kaitse nõudeid; lahendada probleeme, lõimides mõttetööd käelise tegevusega, ja viia ideid ellu eesmärgipäraselt; tulla toime majapidamistöödega ja toituda tervislikult.

Tehnoloogiavaldkonna ainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- tuleb toime tehnoloogilises maailmas ning kasutab tehnoloogiavõimalusi arukalt ja loovalt;
- näeb ja mõistab loodusteaduste ning tehnoloogia arengu seoseid ning väljendab oma arvamust tehnoloogia arengu ja töömaailma muutumise kohta;
- näeb käelises tegevuses ja mõttetöös võimalust igapäevaelu mitmekesistada ning praktilisi probleeme lahendada;
- valib ja analüüsib tehnilisi ja loovaid lahendusi ning nendega kaasnevaid mõjusid ja ohte;
- oskab lugeda ja koostada lihtsat joonist ning juhendit, on suuteline ülesannet esitlema ja oma arvamust põhjendada;
- arvestab esemete disainiprotsessis nende kujunduse seost funktsionaalsuse, esteetilisuse ja kultuuritraditsioonidega;
- valib oma ideede teostamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ja töötlemise viise ning peab tähtsaks töövahendite ohutut ja materjalide säästlikku kasutamist;
- oskab tööprotsessi käigus suhelda ja teiste õpilastega koostööd teha;
- rakendab menüüd kavandades ja analüüsides tervisliku toitumise põhitõdesid ning oskab valmistada lihtsamaid tervislikke toite;
- tuleb toime koduste majapidamistöödega;

- omab ülevaadet valdkonnaga seotud elukutsetest ja ametitest minevikus ja tänapäeval, teab tootmise ja töötlemise valdkonnaga seotud edasiõppimise võimalusi.

1.1.5. Enesemääratlus-, kultuuri- ja väärtuspädevus

Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Draamaõpe toimub 1.-8. klassis. Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtvad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine. Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse. Draamaõppe teostumisel toimub koostöö kunstiõpetuse, ajaloo, ühiskonnaõpetuse, käsitöö, muusikaõpetuse, kehalise kasvatus, töö- ja tehnoloogiaõpetuse ja haridustehnoloogiga.

Draama õppimine põhikoolis:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgust ja avatust;
- kasvatab vastutustunnet;
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele;
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust.

1.2. Üldpädevuste arendamise viisid I kooliastmes

Õppetundides ilmnevad kõik üldpädevused (kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus, ettevõtlikkuspädevus, digipädevus) rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes

ainekeskse õpetusega.

1.3. Läbivate teemade rakendamine I kooliastmes

1.3.1. Võõrkeel

Läbivad teemad õppesisu järgi:

- Mina ja teised - kultuuriline identiteet
- Kodu ja lähiümbrus - Keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
- Kodukoht Eesti - Keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
- Riigid ja nende kultuur - kultuuriline identiteet
- Igapäeva elu, õppimine, töö ja vaba aeg - Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, ettevõtlikkus, teabekeskkond, innovatsioon
- Meedia - Tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus, teabekeskkond

1.3.2. Muusika ja loovaine

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine: Muusikalise ja loova eneseväljenduse abil kujundatakse õpilaste individuaalset eripära, avatakse ja avardatakse võimalusi loovusega tegelda ja sellest rõõmu tunda ning toetatakse elukestva harrastuse teket. Õpilasi suunatakse muusika- või kunstikooli õpingutele. Tutvutakse erinevate valdkonnast lähtuvate elukutsetega. Läbi ühistegevuse arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: Teema käsitlemisel tuginetakse õpilase kogemustele, igapäevaelu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele. Õppe ja kasvatuse kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik ära hoida ja lahendada. Teadvustatakse inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste loodud ruumilistes keskkondades. Temaatiliste laulude ja loovtööde abil saab kujundada õpilase väärtushinnanguid. Jätkusuutliku arenguna rajatakse alus traditsioonide säilitamisele ja edasikandmisele ning koori- ja ühislaulu propageerimisele.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Ühismusitseerimise käigus arendatakse koostöö- ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete ja projektide kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiivi. Kooli ja kogukonna üritustel osalemine, õpilaste ühisürituste korraldamisesse kaasamine

ja ühiste otsuste langetamine kujundab valmisolekut olla vastutustundlik demokraatliku kodanikuühiskonna liige.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo käigus, omab ettekujutust kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast, väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Oluline on pakkuda õpilasele võimalust osaleda oma kultuurikeskkonna tavades ja kogeda sellega seonduvaid emotsioone. Õpilasel aidatakse jõuda mõistmiseni, et teatud tavad ja kombed on omased teatud kultuurile. Õppe ja kasvatusel kujundatakse meie kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, toetatakse uudishimu uue ja erineva suhtes ning positiivset suhtumist sellesse. Õpilaste erinevaid kogemusi kokku viies saavutatakse üldpilt oma kultuurist ja selle kokkupuudetest teiste kultuuridega.

Teabekeskond ja meediakasutus. Suunatakse õpilaste eakohaseid tegevusi meediakeskkondades ning teadvustatakse privaatsel ja avaliku ruumi käitumisnorme sotsiaalmeedias. Analüüsitakse visuaalset meediat, arvestades õpilase eakohast meediakasutust. Teadvustatakse ja väärtustatakse teose autorsust. Kujundatakse kriitilist suhtumist infotehnoloogiasse ja meedia loodud keskkonda. Suunatakse kriitiliselt hindama teabe usaldusväärsust. Teadvustatakse internetis leiduvaid võimalusi ja ohtusid ning õpitakse enda privaatsuse kaitsmist.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õppijat püütakse kujundada uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes õpitakse tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid. Soovitav on kasutada mängulisi arvutiprogramme. Tehnoloogia kasutamine loob võimalused loovoskuste arenguks ja avardab muusika ja kunstiga tegelemise viise.

Tervis ja ohutus: Teema käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on suuteline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Teadvustatakse loova ja muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena. Õppija omandab eakohased teadmised ja oskused seonduvalt tervise füüsilise, vaimse, emotsionaalse ning sotsiaalse aspektiga, millest kujuneb tervist väärtustav hoiak. Pööratakse tähelepanu müra kahjulikkusele keskkonnas ning inimhääle, muusikainstrumentide ja töövahendite ohutule ja otstarbekale kasutamisele. Õppemeetoditest on rõhk jutustustel, aruteludel, rühmatöödel, demonstratsioonidel, rollimängudel ja käitumise jälgendamisel. Olulisel kohal on

muusikaline liikumine.

Väärtus ja kõlblus. Teema käsitlemisel on rõhk iseenda võimete, oskuste ja eripära tundmaõppimisel läbi loovate tegevuste. Tutvutakse kontserdi- ja muuseumikülastaja hea käitumise tavadega ja õpitakse neid järgima, osaletakse ülekoolilistel, linna või maakonna üritustel. Õpilast suunatakse väärtustama eesti rahvamuusikat ja rahvakultuuri; suhtuma lugupidavalt enda ja kaaslaste omaloomingu katsetustesse, töödesse ja esitustesse; väärtustama ühislaulmist ja laulupidude traditsiooni edasi kandmist koorilaulja ja/või kuulajana; väärtustama autorit ja loomingut ning teadvustama autorsuse üldisi põhimõtteid.

1.3.3. Draamaõpetus

Draamaõpetus toetab kõikide teiste ainete õppimist. Selles kasutatakse teatrivahendeid ja draamatehnikaid õppija loovuse, suhtlemisoskuste ja ettevõtlikkuse arendamiseks ning inimsuhte mõistmiseks. Õpilased õpivad verbaalsete ja mitteverbaalsete draamatehnikate kaudu väljendama oma ideid, mõtestama inimsuhteid, kavandama loovalt draamakeskkondi, tegutsema erinevates situatsioonides ning hindama enese ja teiste toimetulekut kujutletavates olukordades. Koostööine draamategevus toimib kui sotsiaalne laboratoorium, kus on võimalik arendada elulisi oskusi ja võimeid: empaatiat, sallivust, koostöö-, läbirääkimis-, eneseväljendus-, enesekehtestamis- ja refleksioonioskusi, pingetaluvust ja kriitilist mõtlemist.

Draama kaudu saab turvaliselt käsitleda õppijaile olulisi tundlikke teemasid ja harjutada erinevaid sotsiaalseid situatsioone. Draama kui kunstivorm kujundab väärtushinnanguid, toetab õpilase kultuurilist identiteeti, ettevõtlikkust ja vastutuse võtmist kodanikuna. Draamaõpetuses väärtustatakse protsessi, mitte lõpptulemust. Oluline on, et lisaks igas tunnis antavale tagasisidele reflekteeriks õpilane draamaõpetuse kursuse lõppedes kogu õppeprotsessi, sh enese panust ühisloomesse ja koostööoskust kaaslastega. Samuti reflekteerib protsessis osaleja enese toimetulekut, arengut ja saavutusi draamakursusel.

1.4. Lõiming I kooliastmes

1.4.1. Võõrkeel

Õpilane kasutab võõrkeeletunnis teistes õppeainetes õpitut; mõistab mõtteid, tundeid ja fakte erinevatel (õppekava läbivatel) teemadel tuttavates situatsioonides lähtudes enda vajadustest ja soovidest.

- Eesti keel - Kõnelemine, kuulamine, teksti mõistmine ja hääldamise harjutamine. Enese ja kaaslaste tutvustus.
- Matemaatika - Numbrid 1-100. Loetlemine.

- Loodusõpetus - Loodusega seotud teemad, loomad, minu maa, aastaajad. Lemmikloomad. Aed. Inimese kehaosade laul.
- Liikumisõpetus -Sport, spordialade nimetused, lemmiksportlased. Vaba aja tegevuste kirjeldused. Mängides ja lauldes liikumine.
- Loovaine - Piltide joonistamine vastavalt temaatikale, näiteks minu maa, maja, lemmikloom, mina ise, puuviljad, riidesemed. Värvide nimetused.
- Muusikaõpetus - Laulude õppimine, kaasa laulmine.
- Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus - Kodus laulude järelvaatamine, arvuti kasutamise algteadmised.

1.4.2. Muusika ja loovaine

(1) Valdkonnasisene lõiming tugineb kunsti, muusika ja tehnoloogia kokkupuutepunktidele. Kunst ja muusika jagavad sarnaseid baasmõisteid, mille sisu on aga erialade väljendusvahenditest lähtuvalt ainuomane; ka kontseptsioonide sisu ei pruugi kattuda. Seetõttu on kunsti ja muusika lõimingukeskmeks ühised aspektid:

1) teose, autori ja loomingu määratlus:

- Tuuakse näiteid teiste kunstivaldkondade autoritest (nt kirjanikud, lavastajad)
- Käsitletakse esimesi nimeliselt teadaolevaid autoreid nii kunstis kui muusika. Kui autor ei ole teada, siis põhjendatakse seda (nt rahvalaulude, vanemate teoste või tänavakunsti puhul);
- Erinevate elukutsete paljusust ajaloolises ja nüüdisaja muusika- ja kunstikorralduses (nt impressaario, mäenedžer, operaator, galerist, kirjastaja, helirežissöör)
- Ajalooline vaade loomingu määratlusele ja võimalustele (nt rahvamuusika ja -kunst kui looming, esitamine ja taasesitamine, happening ja performance, tänavakunst, stilisatsioon)

2) esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika:

- Mõne kindla autori kuvandi loomine ja muutumine kultuuris (nt filmid Beethovenist ja van Goghist, erinevate režissööride, kriitikute, uurijate tõlgendused ja rõhuasetused)
- Interpreteerimise erinevus (muusika esitus ja tõlgendamine, kunstis erinevate teemade (nt Madonna lapsega, püha õhtusöömaaeg, teiste kunstnike teoste aproprieerimine (kohandamine)) näited)
- kureerimine (nt erinevate teoste valik ja kombineerimine, konteksti loomine, kunstiteoste

vahelise seose lavastamine, kontserdikava koostamine, soundtrack'i loomine)

- kriitik kui professionaalne kunsti mõtestaja, hindaja ja vahendaja

3) ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film):

- Teoreetiline ülevaade erinevate kultuuride ajalooliselt mitmemeelelistest etendustest (Antiik-Kreeka draama, Prantuse õukonna ballett, tummfilm, nüüdisaegne draama- ja muusikalavastus) ja nende põhjal loodud lavastus

4) nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused:

- Video ja performance, muusikavideo, meie aja tsirkus, installatiivne, uusmeedia kunst jms
- Visuaalne album, fotofilm, reklaamfilm
- Võib käsitleda heli ja pildi omavahelist mõju. Näiteks katsetada sama visuaali erinevate helitaustadega ja reflekteerida, kuidas kogemus muutub, soundtrack'i loomine, animatsiooni helindamine.

5) Apropratsioon nii muusikas kui kunstis: sämpeldamine, remiks, kaver, kollaaž, assamblaaž, pastišš, stilisatsioon, töötlus, orkestratsioon, transkriptsioon ja arranžeerimine.

6) Kunst ja muusika kui loomemajanduse valdkonnad: kunsti- ja muusikakorraldus, vahendamine, brändimine, kunsti- ja muusika meedia, sisuloome, levitamine ja suunamudimine, festivalid, biennaalid jm rahvusvahelised suursündmused.

(2) Tehnoloogiat iseloomustab loov käeline aktiivsus, mis on oluline õpilaste füsioloogilises ja vaimses arengus. Õpilased saavad end käelise tegevuse kaudu väljendada ning kujundada teadmisi, oskusi ja kogemusi, mida on vaja töö kavandamiseks, planeerimiseks ja loomiseks. Tööülesandeid täites arenevad õpilastel mootorika, tähelepanu, silmamõõt, ruumitaju, kujutlusvõime ning iseseisvus otsuste tegemisel. Õpilastel kujuneb arusaam inimese kujundatud ja loodud esemelisest keskkonnast, selle materjalide mitmekesisusest ja vajadusest suhtuda ümbritsevasse säästlikult.

Ühistegevuses õpitakse koos teistega töötama, üksteist abistama, teiste arvamusi arvestama ja oma otsuseid põhjendama. See julgustab õpilasi väärtustama ning hindama enda ja teiste tööd, mõistma kodukoha kultuurilist mitmekesisust ning võrdse kohtlemise tähtsust. Kuna tundide põhisisu on loominguline praktiline tegevus, täidab see aine ka emotsionaalselt tasakaalustavat ülesannet.

Tehnoloogias käsitletakse käsitöö, kodunduse ja tööõpetuse algtõdesid, mis loob eeldused aineõpingute jätkamiseks II ja III kooliastmes.

1.4.3. Draamaõpetus

- emakeel – mälutreening ja diktsiooni arendamine; väljenduslikkus ja esinemisjulgus, kirjalike tekstide verbaliseerimine, analüüs ja läbimängimine (jutud, draamatekstdid, luuletused jms),
- liikumisõpetus – koordineerimine ja kehalise aktiivsuse kujundamine,
- inimeseõpetus – erinevate rollide võtmine, olukordade läbimäng, probleemõpe, inimese käitumine ja mõtteviis erinevatel ajastutel,
- loovaine – kostüümielementide kasutamine, rekvisiidid ja lavakujunduselementide kasutamine,
- muusikaõpetus – muusika kasutamine erinevates loovülesannetes.

1.5. Üldpädevuste arendamise viisid II kooliastmes

1.5.1. Eesti keel ja kirjandus

Kultuuri- ja väärtuspädevus: Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui kultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse sh meediasse. Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste ja esteetilisemotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus: Eesti keel toetab sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest ning kujundades suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Kirjanduse kaudu avardub õpilase maailmapilt ja ettekujutus inimsuhetest.

Enesemääratluspädevus: Enesemääratluspädevuse ja vastutustunde kujunemist toetatakse nii õpiku- kui meediatekstide kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii tundides kui loovtöodes. Kirjanduses toetatakse vastutustunde kujunemist nii meedia- ja ilukirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega.

Õpipädevus: Eesti keele tundides arendatakse olulisi õpipädevusi: kuulamiski lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist. Kirjanduses arendatakse kuulamiski lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus: Eesti keele kaudu saab õpilane ettekujutuse inimsuhetest ja selle abil kujundatakse suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Kirjanduses avardub õpilase maailmapilt ja ettekujutus inimsuhetest ning kujunevad suhtluspädevuse: suulise ja kirjaliku suhtluse oskused, suhtluspartneri arvestamine ning sobiva käitumisviisi valik, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskus.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus: Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Funktsionaalne lugemisoskus on aluseks matemaatiliste tekstülesannete lahendamisel.

Ettevõtlikkuspädevus: Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektitöös. See eeldab omaalgatust ja aktiivsust ning keeleteadmiste rakendamist ja täiendamist eri allikatest.

Digipädevus: Oskab arvutis tekste koostada ja vormistada. Kasutab MS Wordi ja Exceli programme; Google rakendused. Oskab kasutada erinevaid internetiallikaid ning veebisõnastikke. Leiab kirjanduslikke tekste ning muud vajalikku informatsiooni internetist.

1.5.2. Võõrkeel

Kultuuri- ja väärtuspädevus: Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus: Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeleeõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.

Enesemääratluspädevus: Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleeõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.

Õpipädevus: Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.

Suhtluspädevus: Läbiv teema teabekeskkond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus: Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Ettevõtlikkuspädevus: Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärke ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.

Digipädevus: Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskkond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

1.5.3. Kunst ja muusika

Kunsti õppimise kaudu toetatakse õpilastes kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut. Üldpädevuste saavutamist toetab õppeainete eesmärgipärane lõimimine teiste valdkondade õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi eri olukordades, kujundada enda väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö õpilase kogu õppeaja vältel.

Kultuuri- ja väärtuspädevus: Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus: Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada.

Enesemääratluspädevus: Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme.

Õpipädevus: Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates õpiülesannetes.

Suhtluspädevus: Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus: Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmülesannete lahendamisel.

Ettevõtlikkuspädevus: Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmülesannete lahendamisel.

Digipädevus: Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

1.5.4. Tehnoloogia

Kultuuri- ja väärtuspädevus - Suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi, tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga. Väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt, hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus - Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse

Enesemääratluspädevus - Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi, analüüsida oma käitumist erinevates olukordades, lahendada suhtlusprobleeme. Käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise.

Õpipädevus - Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata

ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.

Suhtluspädevus - Oma tööde esitlemine ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi. Ühised ülesanded võimaldavad õppida teisi arvestama ja aitama. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus - Tehnoloogiaainetes kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.

Ettevõtlikkuspädevus - Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemeid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmodelite kaudu.

Digipädevus - Leida digivahendite abil infot, hinnata selle asjakohasust ning usaldusväärsust. Tutvuda infotehnoloogiliste tööalaste võimalustega (joonestusprogrammid, 3D printer jne).

1.5.5. Draamaõpetus

Enesemääratluspädevuse ja ettevõtlikkuspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine rühmatöodes, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust.

Suhtluspädevuse kujunemist toetavad suulise suhtlemisoskuse arendamine, suhtluspartneriga arvestamise, sobiva käitumisviisi valiku ning oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskus.

1.6. Läbivate teemade rakendamine II kooliastmes

1.6.1. Eesti keel ja kirjandus

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine: Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatusel tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Kultuuriline identiteet: Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Teabekeskond ja meediakasutus: Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.

Tehnoloogia ja innovatsioon: Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus: Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Väärtused ja kõlblus: Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

1.6.2. Võõrkeel

- Mina ja teised - kultuuriline identiteet
- Kodu ja lähiümbrus - Keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
- Kodukoht Eesti - Keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
- Riigid ja nende kultuur - kultuuriline identiteet
- Igapäevaelu, õppimine, töö ja vaba aeg - Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, ettevõtlikkus, teabekeskond, innovatsioon
- Meedia - Tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus, teabekeskond

1.6.3. Kunst ja muusika

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Kunstis: Õpilases arendatakse oskust seada endale eesmärgid ning neid ellu viia. Arendatakse oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostööja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi.

Muusikas: Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid. Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmärgid; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Kunstis: Õpilast suunatakse mõistma inimese sõltuvust loodusressurssidest ja väärtustama bioloogilist ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust. Õpilast suunatakse aru saama ja arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil ja ühtlasi võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.

Muusikas: Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele. Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui terviküsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kunstis: Õpilast suunatakse väärtustama koostööd, kodanikualgatusi ja vabatahtlikkusel põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist. Õpilasele tutvustatakse ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suunatakse suhtuma positiivselt ettevõtlusesse ja selles osalemisesse.

Muusikas: Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning

kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele. Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.

Kultuuriline identiteet

Kunstis: Õpilast suunatakse mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana, käituma salliva ja lugupidavana teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingusse, taunima diskrimineerimist.

Muusikas: Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingusse, taunima diskrimineerimist. Tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule.

Teabekeskkond

Kunstis: Õpilases arendatakse kriitilise teabeanalüüsi oskust, mõistma vahetu ja vahendatud info sarnasusi ning erinevusi. Õpilast suunatakse ära tundma oma teabevajadusi ja leidma endale sobivaid teabeotsingumeetodeid.

Muusikas: Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest. mõistma vahetu ja vahendatud sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Kunstis: Õpilast suunatakse aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest. Pööratakse tähelepanu tehnoloogilise arengu positiivsetele kui ka negatiivsetele mõjudele ning kujundama kaalutletud

seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes; Õpilast suunatakse kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat erinevate eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks.

Muusikas: Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse: mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks; mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes.

Tervis ja ohutus

Kunstis: Õpilast suunatakse teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega ning mõistma keskkonna mõju oma tervisele. Õpilasele tutvustatakse kuidas väärtustada liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.

Muusikas: Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.

Väärtused ja kõlblus

Kunstis: Õpilast suunatakse tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid, juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel.

Muusikas: Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires. Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamisest; suunatakse osalema ühiseid väärtusi

kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid.

1.6.4. Tehnoloogia

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Õpilast suunatakse:

- teadvustama oma huve ja võimeid, mis aitavad kaasa elukutse valikul;
- arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi;
- kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi;
- tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima kodukoha majanduskeskkonda.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Õpilast suunatakse:

- aru saama loodusest kui tervik süsteemist;
- aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest;
- väärtustama bioloogilist ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
- arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklike keskkonnavalaseid seisukohti;
- võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Õpilast suunatakse:

- väärtustama koostööd, kodanikualgatusi ja vabatahtlikkust põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist;

- olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama;
- tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi;
- mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;
- mõistma ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suhtuma positiivselt ettevõtlusesse ja selles osalemisesse.

Kultuuriline identiteet

Õpilast suunatakse:

- mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana;
- olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingusse, taunima diskrimineerimist;
- tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära;
- teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust;
- omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.

Teabekeskkond

Õpilast suunatakse:

- mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas ning kasutama meediat teabeallikana.
- hindama teabe usaldusväärsust
- mõistma Internetis leiduvaid võimalusi ning ohte;
- mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi;
- valima sobivat sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest;
- määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet;
- kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskkondi.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Õpilast suunatakse:

- omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades;
- mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus;
- aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest;
- mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes;
- kasutama IKT-t oma õppimise ja töö tõhustamiseks;
- arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.

Tervis ja ohutus

Tervisevaldkonnas valdkonnas suunatakse õpilast:

- terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele;
- kasutama oma teadmisi, enesega toimetuleku oskusi ning üldiseid sotsiaalseid oskusi enda ja teiste turvalisuse, sealhulgas turvalise koolikeskkonna kujundamiseks;
- teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega;
- leidma ning kasutama usaldusväärset terviseavet ja abiteenuseid;
- teadvustama keskkonna mõju oma tervisele.

1.6.5. Draamaõpetus

Draamaõpetus toetab kõikide teiste ainete õppimist. Selles kasutatakse teatrivahendeid ja draamatehnikaid õppija loovuse, suhtlemisoskuste ja ettevõtlikkuse arendamiseks ning inimsuhte mõistmiseks. Õpilased õpivad verbaalsete ja mitteverbaalsete draamatehnikate kaudu väljendama oma ideid, mõtestama inimsuhteid, kavandama loovalt draamakeskkondi, tegutsema erinevates situatsioonides ning hindama enese ja teiste toimetulekut kujutletavates olukordades. Koostöine draamategevus toimib kui sotsiaalne laboratoorium, kus on võimalik arendada elulisi oskusi ja

võimeid: empaatiat, sallivust, koostöö-, läbirääkimis-, eneseväljendus-, enesekehtestamis- ja refleksioonioskusi, pingetaluvust ja kriitilist mõtlemist.

Draama kaudu saab turvaliselt käsitleda õppijaile olulisi tundlikke teemasid ja harjutada erinevaid sotsiaalseid situatsioone. Draama kui kunstivorm kujundab väärtushinnanguid, toetab õpilase kultuurilist identiteeti, ettevõtlikkust ja vastutuse võtmist kodanikuna. Draamaõpetuses väärtustatakse protsessi, mitte lõpptulemust. Oluline on, et lisaks igas tunnis antavale tagasisidele reflekteeriks õpilane draamaõpetuse kursuse lõppedes kogu õppeprotsessi, sh enese panust ühisloomesse ja koostööoskust kaaslastega. Samuti reflekteerib protsessis osaleja enese toimetulekut, arengut ja saavutusi draamakursusel.

1.7. Lõiming II kooliastmes

1.7.1. Eesti keel

- matemaatika: tekstülesannete mõistmine ja sõnastamine;
- loodusteadused: vaatluste ja uurimistulemuste kirjelduse koostamine;
- kunst: pildi lugemine, illustreerimine ja jutustamine;
- muusika/liikumisõpetus: etteaste, rütm ja luule esitamine;
- digipädevus: infootsing, dokumentide loomine ja turvaline suhtlemine;
- inimeseõpetus: suhtlemisnormid, vastutus ja eetika (nt autoriõigus, privaatsus).

1.7.2. Kirjandus

- Ajalugu on lõimitud kirjandusõpetusega muistendite, näiteks vägilas- ja ajalooliste muistendite teema kaudu, ent ka ajalooliste jutustuste ja romaanide kaudu, kus tähtis on minevikulise olustiku, sündmuste ja isikute kujutamine.
- Inimese- ja ühiskonnaõpetust toetab kirjandus mitmel moel, seda just väärtushoiakute ja kõlblusküsimuste osas.
- Loodusõpetuses saadud teadmised toetavad kirjandusteksti mõistmist paljuski, sest paljudest ilu- ja aimekirjandusteostest võib leida looduskeskkonna kujutamist, fauna ja flora kirjeldusi. Sedalaadi tekstide lugemine aitab omakorda kaasa looduse tundmaõppimisele ja väärtustamisele.
- Kunstiõpetus - loetud teoste põhjal võib portreteerida tegelasi, joonistada tegelassuhete või tegevuspaikade kaardi, draamatekstide puhul võib joonistada lavastseeni kujundust ja tegelaste kostüüme. Kirjandust ja kunsti ühendavaks tegevuseks on kindlasti luuletuste illustreerimine

või arvutil kujundamine, aga ka luuletustest inspireeritud maalimine. Raamatutele võib valmistada eksliibriseid või reklaamplakateid.

- Muusika - kirjandus kohtub muusikaga laulusõnades: tohutul hulgal on viisistatud ja erinevates stiilides interpreteeritud eesti luuletajate tekste, mille kuulamine kirjandustundides on oluline nii tõlgendusampluaa rikastamise kui ka tunnimeeleolu kujundamise seisukohalt.
- Liikumisõpetus - kirjanduse tunnid, kus kirjutatakse sporditeemalisi luuletusi, jutte, dialooge, arutlusi, reportaaže või koostatakse viktoriini- ja intervjuuküsimusi, spordiürituste plakateid ja reklaamtekste, aitavad populariseerida sportlikke harrastusi ja tervislikke eluviise. Linnaruumis võib võimalusel korraldada kirjanduslikke orienteerumismänge, kus on ühendatud füüsiline liikumine ja kirjanduslikud teadmised.
- Matemaatika - statistilise materjali kogumine kirjandusteosest ning selle analüüsimine; luule matemaatiline analüüsimine; matemaatiliste mõistatuste koostamine.
- Draamaõpetus - kirjandusteose lavastamine.
- Inglise keel - käsitletakse paralleelselt inglise keelt kõnelevate maade ilukirjandustekstidega.

1.7.3. Võõrkeel

- Keel arendab kommunikatsiooni-, kuulamis- ja lugemisoskust ning metakognitiivseid oskusi, mis toetavad kõiki õppeaineid.
- Kultuuriline teadlikkus suurendab empaatiat ja sotsiaalset mõistmist (inimeseõpetus).
- Keeleõpe toetab loogilist mõtlemist ja andmete töötlemist (matemaatika, loodusained) ning rikastab sõnavara ja eneseväljendust (emakeel, inimeseõpetus).
- Keeleõpe võimaldab lõimingut muusika, draama ja liikumisega ning soodustab koostööoskust ja loovat probleemilahendust.

A-keeles:

Eesti keel - rakendatakse eesti keeles omandatud ning kantakse üle teise kultuurikonteksti. Õpetamisel kasutatakse palju mängulisi meetodeid, laste luulet, näidendeid ja situatsioonimänge ning luuakse alus aktiivseks ja süstemaatiliseks keeleteadmiste omandamiseks

Matemaatika - tähtpäevade kuupäevalised ajad; numbrid, aastaarvud, vanus. Kui palju maksab? Kaupluses sisseoste tegemas. Järgarvud, mitmes?

Loodusõpetus ja inimeseõpetus - loomad ja linnud, nende kirjeldamine, nende eluviisid, aastaajad, loodus meie ümber, ilmastikunähtused, inimene looduses. Minu kodu Eestis, elu linnas ja maal.

Enesetunne, haigused, arsti juures. Toidu ja toitumisega seotud sõnavara. Milliseid riideid ja jalanõusid millalgi kanname, inimese välimuse kirjeldamine. Etikett.

Liikumisõpetus - sport meie elus, liikumine vabas õhus, sportlikud mängud, võistlused, tuntud sportlased, harrastused, huvid, vaba aeg, enesetunne, tervis, hügieen, tervislik eluviis.

Kunstiõpetus - koomiksid; aastaegade joonistamine, kirjeldamine,

Muusikaõpetus - võõrkeelsed laulud, nende õppimine, kaasa laulmine. Arvuti kasutamine, laulude ja veebilehekülgede järelvaatamine/kasutamine.

Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus - arvuti kasutamine, laulude ja veebilehekülgede järelvaatamine/kasutamine.

B-keeles:

Eesti keel - enesetutvustus, välimuse kirjeldus. Tõlkimine, ümbersõnastamine, kultuur, keelestruktuurid, kirjanduse kaasamine – adapteeritud tekstid, lühijutud, jm. Tähestiku võrdlus; erinevused; Eesti kultuuritegelased, Eesti filmid, etendused.

Matemaatika - arvude tundmaõppimine 1-1000, telefoninumbri ütlemine, küsimine, arvutamine.

Loodusõpetus ja inimeseõpetus - Eesti asukoht, pealinn ja suured linnad; jõed ja järved; keel ja rahvus. Pereliikmed, suhted perekonnas, tegevused koolis. Tähtpäevad ja elustiilid õpitavat keelt kõnelevates riikides ja Eestis. Loodus, mina ja maailm, riigid, pealinnad, rahvused. Loomad, puuviljad ja köögiviljad, marjad.

Liikumisõpetus - liikumisega seotud mängud, harjutused, üritused. Erinevad spordialad, kuulsad sportlased Eestis ja õpitavat keelt kõnelevas riigis.

Kunstiõpetus - pildikirjeldused, plakatite, tähtpäevakaartide kujundamine; värvid.

1.7.4. Kunst

- Ajarännak- ajalugu, ühiskonnaõpetus, kirjandus, eesti keel, võõrkeeled, kunst, muusika, käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus, matemaatika, liikumisõpetus jt
- Ajajoon- ajalugu, kunst, muusika, kirjandus, geograafia, ühiskonnaõpetus
- Loovuurimus - kõik õppeained, olenevalt loovuurimuse uurimuslikust keskmest
- Disainiprotsessi läbimine kui probleemõpe- Olenevalt sellest, kas disainitakse toode, sekkumine või teenus.
- Toode: kunst, eesti keel, käsitöö, kodundus ja tehnoloogia. Võib lisanduda matemaatika,

füüsika, keemia, muusika jne.

- Teenus: eesti keel, inimeseõpetus, ühiksonnaõpetus, ajalugu. Võib lisadnuda muusika, kunst, liikumisõpetus jne.
- Olümpiamängud ja kultuuri- ning muusikaprogramm- ajalugu, kunst, muusika, kirjandus, kehaline kasvatus, võõrkeeled, geograafia, matemaatika, käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus jt
- Sündmuskorraldus (kontsert, performance, happening, stomp, playbox, teater, moeetendus, lavastus, festival jm)- muusika, kunst, eesti keel, kirjandus, informaatika, käsitöö ja kodundus, tehnoloogia, liikumisõpetus
- Koolimeedia (veebileht, kooli ajaleht, taskuhääling, koolitelevisioon, -raadio)- kirjandus, kunst, eesti keel, muusika, informaatika, inimese- ja ühiskonnaõpetus, võõrkeeled
- Film, animatsioon, videokunst- kunst, muusika, eesti keel, kirjandus, ajalugu, meediaõpetus
- MATIK-õpe- matemaatika, loodusteadused, tehnoloogia, kunstid

Näited lõimingutsentriga:

- Lõiminguteema: rütm- kunst, muusika, matemaatika, informaatika, kehaline kasvatus, loodusained, kirjandus
- Lõiminguteema: kompositsioon- kunst, kirjandus, muusika, liikumisõpetus (tants)
- Lõiminguteema: värvus ja valgus- kunst, inimeseõpetus
- Lõiminguteema: autorsus ja autoriõigused- kõik õppeained
- Väärtuspõhine lõiming (loovus kui väärtus erinevates valdkondades)- kõik õppeained
- Aktuaalne probleemistik (Tehisintellekti kasutamise võimalused ja ohud.)- kõik õppeained, sõltub probleemistikust
- Aktuaalne probleemistik (disainiprotsessi läbimine)- Sõltub täpsemalt probleemistikust. Olenevalt sellest, kas disainitakse toode, sekkumine või teenus
- Lõiminguteema: teadusillustratsioon- ajalugu, loodusained, kunst, ühiskonnõpetus
- Lõiminguteema: info visualiseerimine- Kunst ja kõik teised õppeained

1.7.5. Muusika

- Eesti keel - Laulurepertuaari kaudu eri ajastute ja piirkondade keelekasutusega tutvumine; eesmärgistatud kuulamine ja lugemine, kuulatu ja loetu märkmete tegemine ja selle kohta arvamuse esitamine suuliselt või kirjalikult; õpitavate laulude või kuulatavate muusikapaladega seotud teemadel vestlemine; eri tüüpi tekstidest vajaliku teabe leidmine ja usaldusväärsuse hindamine; esitluse koostamine ja ettekanne; õigehääldus ja õigekiri, sh pealkirja vormistamine; sõnade silbitamine laulusõnades; laulusõnade tähenduse selgitamine; muusika oskussõnavara ja noodisümbolite tutvustamine; lihtsate laulusõnade loomine.
- Kirjandus - Kirjandustunnis käsitletavate luuletajate tekstidel põhinevate laulude laulmine; laulutekstina kasutatava luuletuse kui terviku mõistmine; pärimuskultuur; kooli- ja kodukandipärimus; rahvaluule ja selle lühivormid; arutlemine mõne muusikateoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine; lauldava seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga; luuleteksti väljendusvahendite tundmaõppimine; laulusõnade loomine; loovkirjutamine loetu või kuuldu põhjal.
- Liikumisõpetus - Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu; laulu- ja ringmängud, erinevate rahvaste rahvatantsud (kehaline aktiivsus; liikumine ja kultuur); õige kehahoid ja keha tunnetamine lauldes (liikumisoskus; tervis ja kehalised võimed); hingamine (tervis ja kehalised võimed); koordineerimine; muusikalise liikumise kujundamine laulu karakteri järgi (liikumine ja kultuur; vaimne ja kehaline tasakaal); mäng kehapiiril; tempo.
- Kunst -Teose, autori ja loomingu määratlus. Kuulatud muusika visualiseerimine, muusikapala karakteri, sisu, meeleolu jne väljendamine kunstitegevustes. Muusika kujutamine värvides: abstraktse pildi joonistamine - kõlad ja vormid, kõlad ja värvid. Pillide kujutamine kunstitöös. Erinevate ajastute, maade ja rahvaste kunstiteosed, arhitektuur ja muusika. Muusikalise kujunduse loomine animatsioonile või videole. Plakati loomine kontserdi reklaamimiseks ja ja heliloojate, pillide jm tutvustamiseks.
- Loodusõpetus - Pillide valmistamine looduslikest materjalidest: puud, kivimid, liiv jm. Liikumismängud looduslikus keskkonnas. Eesti asend Euroopas, Eesti muusika- ja kultuuriline Euroopas ning eesti rahvusvaheliselt tuntumad heliloojad ja muusikud. Eesti loodus ja loodusobjektide kajastamine eesti rahvamuusikas, rahvaluules ning selle tähtsus eesti rahva elus.
- Matemaatika - Probleemide lahendamise skeem; naturaalarvu kujutamine arvkiirel (ajatelg); harilik mürd versus taktimõõt; kiirus ja m/s versus tempo ja lööki/min; jaguvus (rütmide arvulised nimetused); arvandmete kogumine ja korrastamine; andmete lugemine tabelist; osa

leidmine tervikust (vormiõpetus).

- Ajalugu - Sündmustele sajandi määramine ja ajatelg; ajalooallikate liigid (suulised, esemelised, kirjalikud ja audiovisuaalsed); muusikaga seotud mäluasutused (näiteks Teatri- ja Muusikamuuseum, Laulupeomuuseum, ERM jt). Eesti kultuurilugu (eesti rahvamuusika, rahvakalender, rahvuslik ärkamine, hümn, laulupeod). Loomeinimeste loominguline vabadus demokraatlikus ja totalitaarses ühiskonnas.
- Inimeseõpetus - Mina ja meie: teistega arvestamine. Kodu, kodumaa- ja rahvakalendri teemad. Keha tunnetamine ja koordineerimine. Murdeiga (häälemurre). Tervishoid (hääle tervis). Ettevõtlikkus (ürituste korraldamine). Autoriõigused. Huvid/ huviharidus ja selle väärtustamine.
- Ühiskonnaõpetus - Laulude teksti analüüs: riik, rahvus. Suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; sotsiaalsed suhted; väärtushinnangute ja -hoiakute kujundamine. Autorikaitse.
- Käsitöö ja tehnoloogiaõpetus - Pillide valmistamine, nende kaunistuselementide kavandamine ja teostamine. Märgid, sümbolid ja ornamendid eesti rahvakunstis. Töövahendite korrashoid ja tööohutus. Eesti ja teiste rahvaste kombed ja esemeline kultuur. Rahvakultuuri tähtsus. Märgid, sümbolid ja ornamendid eesti rahvakunstis. Loovülesandena pillikottide valmistamine, koori esinemisvormi detaili (õlakott, vöö, peakate vm) disainimine ja valmistamine.
- Võõrkeeled - Riigid, rahvad ja nende kultuur. Võõrkeelsed laulud: võõrkeelsete tekstide hääldamine, sõnumi mõistmine, sõnavara omandamine ja arendamine. Tekstide silbitamine ja hääldus. Oma emakeele ja rahvuskultuuri väärtustamine. Vaba aeg: lemmiklaulud, artistid, muusikaharrastused. Võõrkeelsed pilliõppeprogrammid, muusikaterminid, akordide tabelid, pillide nimetused.

1.7.6. Tehnoloogia

- Eesti keel - Teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhendist, oskab oma tegevusi kirjeldada. Vestlused, arutelud, analüüsimised, enesehinnangud, hindamiskriteeriumid, kõik mis on seotud tehtavate tööesemetega.
- Matemaatika - Loogiline mõtlemine, geomeetrilised kujundid, mõõtmine, arvutamine, mõõtühikud
- Inimeseõpetus - Töö kavandamine, tööohutuse järgimine, minapilt ja enesehinnang, probleemide lahendamine, kodanikualgatus, suhtlemine kaasõpilastega ja rühmategevuses.

- Kunstiõpetus - Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks, disaini, viimistlemine
- Loodusõpetus - Puidu ehitus ning põhi- ja abitunnused.
- Liikumisõpetus - Osavus, tähelepanu, reageerimiskiirus

1.7.7. Draamaõpetus

- emakeel – mälutreening ja diktsiooni arendamine; väljenduslikkus ja esinemisjulgus, kirjalike tekstide verbaliseerimine, analüüs ja läbimängimine (jutud, draamatekstid, luuletused jms),
- liikumisõpetus – koordineerimine ja kehalise aktiivsuse kujundamine,
- inimeseõpetus – erinevate rollide võtmine, olukordade läbimäng, probleemõpe, inimese käitumine ja mõtteviis erinevatel ajastutel,
- loovaine – kostüümielementide kasutamine, rekvisiidid ja lavakujunduselementide kasutamine,
- muusikaõpetus – muusika kasutamine erinevates loovülesannetes.

1.8. Üldpädevuste arendamise viisid III kooliastmes

1.8.1. Eesti keel ja kirjandus

Kultuuri- ja väärtuspädevus: Oskab algetada, arendada, tõrjuda ja katkestada suhtlust, väljendada erinevaid seisukohti. Aktsepteerib erinevaid väärtussüsteeme, väärtustab tundeid ja armastust suhtes, väärtustab oma iseloomu, huve, võimeid. Märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel. Loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega. Tunneb vastutust kultuuritraditsioonide säilimise eest.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet. Mõistab normide ja reeglite vajalikkust ühiselu toimimisel ja korraldamisel. Oma seisukohtade kaitsmine ja teiste arvamusest lugupidamine.

Enesemääratluspädevus: Õpilasel on adekvaatne enesehinnang. Analüüsib ennast, seostab seda oma valikutega. Teab ja tunneb enesekasvatuse viise. Eristab stressiga toimetuleku tõhusaid ja mittetõhusaid viise. Teab rühma mõju inimese käitumisele ja oskab keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi.

Õpipädevus: Oskab luua endale õppimiseks sobivat keskkonda. Oskab leida asjakohast teavet IKT vahendeid kasutades, hindab seda kriitiliselt ja kasutab sihipäraselt. Oskab planeerida ja organiseerida oma aega (päevakava). Suudab teha järeldusi, seostada õpitut varasemaga, märkab ja mõistab kujundlikkust ning oskab seda tõlgendada.

Suhtluspädevus: Suhtleb eesmärgipäraselt, valib konteksti sobiva suhtluskanali, väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt. Kirjutab eri liiki tekste ja vormistab need korrektselt ning oskab esitada kokkuvõtteid nii kirjalikult kui suuliselt. Tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ja kasutusvõimalusi. Loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt erinevaid tekste. Referaatide ja uurimistööde koostamine eeldab teabetekstide mõistmist. Oskab eesmärgipäraselt kirjutada eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, arvamislugu, avaldus, uurimustöö jne). Vormistab tekstid korrektselt. Järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest.

Ettevõtlikkuspädevus: Oskus töötada individuaalselt ja rühmas ning lahendada probleemipõhiseid ülesandeid. Omab algatusvõimet, oskab kasutada oma tugevaid külgi ning suudab võtta vastutust tööde lõpuni viimise ja tulemuse eest.

Digipädevus: Kasutab uuenevat digitehnoloogiat nii õppimisel kui ka igapäevaelus. Osaleb digitaalses sisuloomes ja selle kasutamisel. Oskab probleemilahenduseks kasutada sobivaid digivahendeid, võtteid. Järgib digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus. Oskab kaitsta oma privaatsust digikeskkonnas.

1.8.2. Võõrkeel

- Mina ja teised - Kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, digipädevus
- Kodu ja lähiümbrus - kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, digipädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus
- Kodukoht Eesti - kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus
- Riigid ja nende kultuur - kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus
- Igapäevaelu, õppimine, töö ja vaba aeg - kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus
- Meedia - kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, digipädevus

1.8.3. Muusika

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine. Muusikalise eneseväljenduse abil kujundatakse õpilaste individuaalset eripära, avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Õpilasi suunatakse muusikakooli

õpingutele. Tutvutakse erinevate muusikast lähtuvate elukutsetega: muusikaõpetaja, helilooja, dirigent, interpreet, helitehnik, produtsent, mäenedžer jne. Läbi ühismusitseerimise ja kooslaulmise arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Keskendutakse kohalike ja globaalsete keskkonna- ning inimarenguprobleemide käsitlemisele. Eesmärk on kujundada õpilastes arusaama loodusest kui terviksüsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest. Õppemeetoditest on olulisel kohal aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud ning rollimängud. Läbi erinevate teoste kuulamise ja laulurepertuaari on võimalik õpilastele edasi anda sõnum looduse ja keskkonna hoiust. Väärtustatakse pärandkultuuri ja rahvuskultuuri jätkusuutlikku arengut.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Ühismusitseerimise käigus arendatakse koostöö- ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete ja projektide kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiivi. Ühiste otsuste (nt laulurepertuaari valimisel) langetamise kaudu, osaledes kooli ja kogukonna üritustel ning õpilasi ühisürituste korraldamisesse kaasates kujundatakse valmisolekut olla vastutustundlik demokraatliku kodanikuühiskonna liige.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo käigus, omab ettekujutust kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast, väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Oluline on aidata õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.

Teabekeskond ja meediakasutus. Suunatakse õpilaste eakohaseid tegevusi meediakeskkondades ning teadvustatakse privaatse ja avaliku ruumi käitumisnorme sotsiaalmeedias. Analüüsitakse visuaalset meediat, arvestades õpilase eakohast meediakasutust. Teadvustatakse ja väärtustatakse muusikateose autorsust. Kujundatakse kriitilist suhtumist infotehnoloogiasse ja meedia loodud keskkonda. Suunatakse kriitiliselt hindama teabe usaldusväärsust. Teadvustatakse internetis leiduvaid võimalusi ja ohtusid ning õpitakse enda privaatsuse kaitsmist.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õppijat püütakse kujundada uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes suunatakse õppijaid kasutama tehnoloogiat, et arendada loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike

ideede rakendamisel erinevates projektides (näiteks loovtöodes).

Tervis ja ohutus: Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on suuteline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Teadvustatakse muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena. Pööratakse tähelepanu müra kahjulikkusele keskkonnas ning inimesele ja muusikainstrumentide ohutule ja otstarbekale kasutamisele. Oluline fookus on tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisel ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisel. Õppemeetoditest sobivaimad on aktiivõppemeetodid, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud.

Väärtus ja kõlblus. Väärtustatakse muusikat ning muusikategevusi kultuuri ja igapäevaelu rikastajana; osaletakse aktiivselt musitseerimises arvestades kaaslast ja vastutades enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansamblis); respektieritakse isikupära ja erinevaid lahendusi erinevate probleemide ja loovülesannete lahendamisel; väärtustatakse kodukoha, Eesti muusikapärandit ja nüüdismuusikat. Järgitakse kontserdikülastaja hea käitumise tavasid; osaletakse ülekoolilistel, linna või maakonna muusikaüritustel; väärtustatakse ühislaulmist ja laulupidude traditsiooni edasi kandmist koorilaulja ja /või pillimängijana. Maailma rahvaste muusika, erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamisega toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Õpilast suunatakse tegutsema eetiliselt ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnas ning suhtuma kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia kujundatud keskkonda.

1.8.4. Kunst

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kunstiõppes pakuvad erinevad kunstiteosed, mis toovad esile ka ühiskonna valupunkte rikkalikult võimalusi moraalinormide ja eetilise teemal arutleda (nt Picasso "Guernica" või Wiiralti "Kabaree"). Kunstiteosed ilmestavad ka erinevate religioonide pühakirju ja mõistlusi ning kannavad seeläbi moraalinormide aspekte edasi.

Eri rahvaste kunsti ja rahvuslike kunstiteoste vaatamisel ja nende üle arutlemisel saame esile tuua kultuurilist mitmekesisust.

Kunstiõppes saame arutleda ka ilu mõiste ja ilumeele üle, tajuerinevusi esile tõsta ja loovuse ning subjektiivsuse mõistet avada, autorsusele tähelepanu pöörata.

Kunsti üle arutlemine (erinevad kunstiliigide ja kunstistiilid), nii professionaalse kunsti kui visuaalkultuuri aspektide üle laiemalt arutlemine suunab ka erinevaid väljenduslaade aktsepteerima.

Kunstiõppes saab õppija jaoks esile tõsta tema kunstilisi eelistusi. Nende põhjendamine loob võimalusi ka laiemalt oma suhet kunstidega mõista.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Osalemine kogukonna ja kultuuri väärtustavates projektides (erinevad koostööprojektid või heategevuslikud üritused) ja Eesti riiklike tähtpäevade tähistamine ja üritustesse panustamine.

Koolile omaste kultuuriliste traditsioonide jätkamine. Tähtis on ka toetava kooliruumi loomine ja hoidmine (nt korrahoid ja turvalist õpikeskkonda toetavad plakatid).

Kõlbluspõhimõtted tulevad lihtsamal viisil esile näiteks üldkasutatavate vahendite korrashoiu puhul (nt tehnoloogiavahendid, kunstiraamatud) ja suhtluses.

Kunstiteoste loomisel saame esile tõsta ja tähistada Eesti rahvuslike traditsioonide ja rahvakalendri tähtpäevi.

Kunstiteosed ilmestavad ka erinevate religioonide pühakirju ja mõistulugusid ning kannavad seeläbi moraalinormide aspekte edasi. Ka koolile oluliste kultuuriruumi traditsioonide tähistamine toob kooli eripära esile.

Koostöö mitmekesisus tuleb esile projektigruppide vaheldumisel, kunstiõppes on sagedased ka rühmatööd ja oma tööde esitlemine klassile. Kooli ühisüritustel teevad koostööd eri vanuses ja eri klasside õppijad.

Kunstiõppes saab tugevamalt esile tulla erinevused väljenduslaadides ja -viisides. Erinevuste üle arutlemine ja selle normaliseerimine suurendab ka aktsepteerimist.

Enesemääratluspädevus

Kunstiõppes saab õppija enda suutlikkust analüüsida ja pidevalt endale eesmärged seada; samuti saab kunstiteose sisuks olla enesesse vaatamine. Loovprotsessis tekib mitmeid ootamatusi ja väljakutseid, mis loovad soodsa pinnase enda käitumist analüüsida. Õpetaja saab õppijat ennast jälgima suunata ja seda soodustavaid küsimusi püstitada. Kunstiõpe võimaldab õppijal ka oma emotsionaalset maailma avada ja peegeldada. Mõnikord on õppija jaoks läbi kunstiliste metafooride ja ümberütlemiste lihtsam oma tundeid ja raskusi peegeldada. Erinevad väljendusviisid, ideed ja suhtumised võivad grupis ka vastuolusid ning konflikte põhjustada.

Õpipädevus

Kunstiõppe üheks esmaseks oskuseks on kunstivahendite eest hoolt kandmine ja oma tööpinna haldamine ja korrastamine. Sageli mõjutab kunstiõppes vahendite eest mitte hoolitsemine koheselt

ka tööprotsessi ning tagajärjed on sageli ka silmaga näha. Ühiste materjalide jagamine (nt ühised paletid või veetopsid) toob ilmekalt esile ka ühistarvete eest hoolt kandmise vajalikkuse. Sama ilmneb ka grupi- ja ühistöodes. Teoste ülespanek ja õppijat ümbritseva keskkonna analüüs toovad otseselt õpiruumi eripärad õppesisuks.

Kunstiga võib tõmmata äärmiselt avaraid seoseid erinevate elualade ja -valdkondadega (nt autodisaineritest arvutimängudeni, mõisaarhitektuurist disainiprotsessini). Soovitamegi õppijateni erinevate elukutsega seonduvaid näiteid tuua.

Paljud erinevate eluvaldkondade esindajad tegelevad kunsti kui hobiga või on leidnud selles uue võimaluse ennast teostada. Seega saab kunstiõppes näitlikustada ja arutleda, kuidas, mis eesmärgil ja millist loomingut erinevad teiste valdkondade esindajad teevad (nt Brad Pitt skulptorina).

Erinevaid kunstiõppe osaoskusi haarav õppeprotsess on sagedasti ka pikaajalisem. Plaanimine ja ideede arendamine on üks neljast kunstiõppe osaoskusest. Kunstis saab planeerimine sisaldada nii ideelist kui ka visuaalset komponenti.

Kunstiõppe saab alguse töövahendite ja kunsti põhitehnikate tundmaõppimisest. Küll aga võib juba teadlikum õppija ka hiljem neid nõ "reegleid" loomingulisema tulemuse nimel eirata (nt teadlik disharmonia kasutamine sõnumi ilmestamiseks).

Probleemilahendus tuleb hästi esile disainilahenduste analüüsimise ja disainiprotsessi läbimisel. Disainiprotsessis on kõige õnnestunum olukord kui probleemi uurides see probleemi olemus ja tähendus hoopis muundub ja täieneb. See aitab ka paremate lahendusteni jõuda. Info hankimine ja uurimine suunab õppijat aineteüleseid oskusi rakendama.

Kunstiõppe osaoskused on läbi iga kooliastme korduvad ja kasvavad oskused. Nendele tähelepanu pöörates saame õppijate jaoks ka nende arengut paremini ilmestada. Loovus seostub ka vanadest mõttemustritest lahtilaskmise ja riskimisega. Katsetamise väärtustamine avab võimalusi julgemateks otsinguteks.

Kujutamiseviisi muutustest teadlik õpetaja mõistab ka joonistamishuvi languse ja ebakindluse tagamaid ning saab õppijat selles protsessis toetada.

Kunstiõpetaja peab olema avatud ka eri väljenduslaadidega (nt maaliline või graafiline) ja huvidega (nt arhitektuur või tegelasloome) õppijaid märkama ja nende huvidega haakuvaid õpiülesandeid looma.

Avar ja erinevate eluvaldkondadega haakuvate näidete toomise kaudu saame õppija jaoks võimaliku sidet kunstiga paremini ilmestada. Samuti soovitame tuua esile ka erinevaid kunstiga haakuvaid edasiõppimisvõimalusi ja uurida, milliseid teadmisi, oskusi ja hoiakud erinevad erialad väärtustavad

(nt fotograafia, stsenograafia või graafiline disain).

Suhtluspädevus

Kunstiteoste sisukas analüüsimine toob esile väljendusriikast kõnekeelt. Näiteks saab kunstitunnis arutleda, mis väljendab julget värvikasutust või õrna joonekasutust. Samuti nõuab ka tajuerinevuste üle arutlemine ning oma eelistuste põhjendamine head väljendusoskust ja tundlikkust suhtlussituatsioonis. Kunstiteoste avar tõlgendamisvõimalus ja selle julgustamine suunab õppijaid erinevaid arvamusi kuulama.

Oma teoste, portfoolio või õpimapi esitlemine on osa kunstiõppes. Pikaajalisem vaade võimaldab õppijal paremini ka oma loomingust üldistust teha.

Ka kunstiteost saab nõ lugeda ja tõlgendada. Kunstiteosed kõnelevad sageli oma kaasajast ja teostest võib leida viiteid ka ilukirjandusteostele (nt John Everett Millais "Ophelia"). Seega saab kunstiteoste uurimise ja tõlgendamise kaudu ka teisi teoseid või ajastut paremini mõista. Ka teoste või näituse info ja saatetekstide lugemine võimaldab kunstiga seondult erinevaid tekste lugeda. Sageli saadab erinevaid tekste (nt lasteraamatud või erinevad tarbetekstid) ka illustratsioon, mis võib tekstide mõistmist suurendada. Kunstiõppes saame tähelepanu pöörata ka igasuguse info visuaalsele korrastatusele ja selgusele (nt infograafika analüüsi ja loomise kaudu). Autorite äramärkimine ja nimetamine tuleb samuti kunstiõppes pidevalt esile, mille kaudu saame osutada ka viitamise olulisusele. Väljendusrikkus saab avalduda nii teoste loomise kui ka nendest kõnelemisel.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Lisaks geomeetrilistele kujunditele on kunstil ja matemaatikal ühist ka visuaalsele korrastatusele, tasakaalule ja mustrite märkamisele tähelepanu pööramine. Ühised mõisted loodusteadustega on näiteks tasakaal, rütm, sümmeetria, perspektiiv. Ka proportsioonidest rääkimine toob esile matemaatilisi suhteid ja nende märkamist (nt mitu korda mahub sinu pea pikkus sina keha pikkusesse).

Kunstiõppes saame maailma (sh eriti looduse) märkamisele tähelepanu pöörata. Uurida looduse värve, värvide muutusi, vorme, tekstuure, väljendada looduses saadud muljet ja tekkinud meeleolu. Soovitame nooremate õppijatega keskenduda just looduse uurimisele, avastamisele, isiklike seoste loomisele ja väljendamisele (nt isikupäraste seostega värvinimetuste loomine). Perspektiivi ja proportsioonide käsitlemine toob esile ka visuaalse nägemise eripärad, mõõtmise temaatika ja tasapinnal ruumilisuse kujutamise. Leiame kunstis ka mitmeid näiteid, kus kunstnikud teevad koostööd teadlastega (nt Frederik de Wilde ja Vantablack värv ehk kõige mustem must värv) või loovad uuenduslikke lahendusi (nt Olafur Eliasson "Little Sun" projekt). Biomimikri ehk looduse

mudelite ja süsteemide jälgendamine on mõjukas disainis ja arhitektuuris. Loodusteaduste ja tehnoloogia piirangute uurimine toob tähelepanu inimloovusele, subjektiivsusele ja ka määramtuse talumisele. Neid aspekte saame ka kunstiprotsessis esile tõsta. Ka kunstivaldkonnas on väljendusvahendid kiiresti arenenud. Lisaks videole, animatsiooni, 3D-mudeldamisele on uus tehnoloogia mõjutanud ka traditsioonilisi tehnikaid. Nt saab luua digimaale, digitaalselt kollaaži, liikuvad skulptuure ja 3D-prinditud skulptuure või tarbeesemeid.

Ka tehisintellekti areng mõjutab kunsti märgatavalt, loob uusi võimalusi, aga toob kriitiliselt esile ka inimloomingu väärtustamise temaatika. Ühelt küljelt saame nende muutuste valguses enamgi rõhutada kunsti tegemise kui protsessi väärtust. Teisalt tuleb ka kunstiõppes esile tuua uute tehnoloogiate ohtusid ja viise, kuidas see inimesi ja ühiskonda mõjutab.

Ettevõtlikkuspädevus

Uute ideede loomine ja väljendamine on kunstiõppes loomuomane oskus, mida järjepidevalt esile tõsta ning milles võivad rakenduda nii fantaasia kui ka kaalutlemine, otsiv ja otsustav mõttelaad. Probleemide avastamine, sõnastamine ja lahendamine on osa disainiprotsessist. Erinevaid kunstiõppe osaoskusi haarav õppeprotsess suunab õppijat teatavat temaatikat uurima, ideid looma, loovprotsessi planeerima, teostama ja esitlema. Ühistegevusteks võib kunstiõppes olla ühistööd, ühislooming, näituse koostamine või mõne kunstiaineid ühendava ühistegevuse korraldamine (nt teatri- või moeetendus). Just elulised projektid toovad erinevad oskused ja rollid ilmekamalt esile. Loovus on kunstiõppe keskne oskus. Teatav määramatus ja ootamatus on ka kunstiprotsessile omane. Seejuures saame just paindlikkust ja leidlikkust esile tõsta. Loovusele on omane ka teatav ambivalentsus, mis võib õppijas ilmnedas allumatuse, provotseerimise ja kohanematuse näol. Uudsete seoste loomine eeldab suutlikkust katsetada ja ka riskida. Nii nagu ka õpipädevuse puhul sai mainitud, siis kunstiõppe saab küll alguse töövahendite ja kunsti põhitehnikate tundmaõppimisest, kuid teadlikum õppija võib hiljem neid nõ "reegleid" loominguilisema tulemuse nimel eirata (nt teadlik disharmonia kasutamine sõnumi ilmestamiseks). Kunstis võime esile tõsta ka väärtuse, väärtuslikkuse ja hinna kujundamise temaatika. Saame rääkida subjektiivsetest mõjutustest hinna või väärtuse omistamisel, emotsionaalsest väärtusest, materjalikulust või sellest, milline osa kunstiteose müügihinnast ja kuidas jõuab autoriini.

Krüptokunst (NFT-d) loob autorsuse kinnitamisel ja tasu liikumisel uusi võimalusi.

Finantskirjaoskus tuleb kunstiga seondult esile ka erinevate projektide kirjutamisel (nt protsendikunsti konkursid). Kunstnik on nüüdisajal ettevõtja. Paljud kaasaegsed kunstnikud ja disainerid töötavad meeskondadena (nt agentuurides), mis toimivad sarnaselt teiste ettevõtetega.

Digipädevus

Kunstiõppe õppesisu on üha avarduv. Digitehnoloogiad saavad appi tulla nii vanema kunsti avastamiseks (erinevad uuringud ja nende kajastamine) ning teisalt loovad digitehnoloogiad üha avaramaid võimalusi eneseväljenduseks ja selle jagamiseks (nt kunstimeemide loomine). Kunstivaldkonnas on väljendusvahendid kiiresti arenenud. Lisaks videole, animatsioonile, 3D-mudeldamisele on uus tehnoloogia mõjutanud ka traditsioonilisi tehnikaid. Nt saab luua digimaale, digitaalselt kollaaži või GIF-kunsti (graafika vahetamise vormingul põhinev kunst).

Ka oma teoste esitlusi saavad õppijad teha digivahendite abil (nt Powerpoint, Google Slides, Canva).

Huvitav võimalus on ka digitaalse galerii loomine (nt Artsteps platvormi kaudu). Selle kaudu saab õpilane proovida kuraatori rolli või luua oma töödest kollektsiooni.

Noori ümbritsev meedia on peamiselt visuaalne ja selle ohuks võib olla ka visuaalne üleküllus, enesekuvandi kontrollivajadus ja küberkiusamine. Kunstiõppes saab ka kriitiliselt neid murekohti arutada. Kunstnikud on ka loonud palju sotsiaalmeediat või nutisõltuvus

Tehisintellekti areng mõjutab kunsti märgatavalt, loob uusi võimalusi, aga toob kriitiliselt esile ka inimloomingu väärtustamise temaatika. Ühelt küljelt saame nende muutuste valguses enamgi rõhutada kunsti tegemise kui protsessi väärtust. Teisalt tuleb ka kunstiõppes esile tuua uute tehnoloogiate ohtusid ja viise, kuidas see inimesi ja ühiskonda mõjutab.

1.8.5. Tehnoloogia

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Tehnoloogiavaldkonna ainetes läbiviidavate loovust arendavate tegevuste ja õppeprojektide kaudu õpivad õpilased arvestama arvamuste ja ideede paljusust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töörõõmu ning vastutust alustatu lõpule viia. Tehnoloogiavaldkonna ainete tundides õpitakse nägema ja tolereerima erinevusi inimeste võimetes, esteetilises maitstes ning kultuurilistes tõekspidamistes (esemelises ja toidukultuuris). Õpilaste ettevalmistamine igapäevaeluks, mis on aineõppe üks eesmärkidest, võimaldab kujundada ka nende väärtushoiakuid. Õppeainetes väärtustatakse üldkehtivaid eetilisi norme ning kujundatakse seeläbi õpilaste positiivseid õppealaseid hoiakuid. Tehnoloogiavaldkonna ainetes toetatakse teistega arvestamise vajadust ning tervist hoidvaid eluviise, nt toiduvaliku, tööprotsessi ergonoomika ning puhtuse ja korra hoidmisel. Tundides uuritakse Eesti ja teistele kultuuridele iseloomulikke tarbeesemeid ja toidukultuuri ning valmistatakse esemeid või toite neist ideedest lähtuvalt.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Tehnoloogiavaldkonna ained võimaldavad läbi viia erinevaid ühiseid tegevusi, kus õpitakse teistega arvestama, käitumisreegleid järgima, oma arvamust avaldama, argumenteerima ja põhjendama valikuid ning tegutsema aktiivse ühiskonnaliikmena. Õppeainete vahendusel toimiv õpe võimaldab õpilastel ennast teostada ja panustada kogukonna heaolusse. Olulisel kohal antud pädevuse arendamisel on sotsiaalset ja ühiskondlikku mõõdet omavate projektide ja algatuste õppeprotsessi toomisel: näiteks koolilaada organiseerimine tehnoloogiavalkonna ainetes valmistatud esemete/toodete realiseerimiseks, kogukondliku algatusena linnaruumi atraksioonide ehitus, kooli prügisorteerimise korraldamine eri prügiliikidele mõeldud prügikastide valmistamise näol vms.

Enesemääratluspädevus. Tehnoloogiavaldkonna ainete kontekstis toetab enesemääratluspädevus õpilase oskust analüüsida ja hinnata oma mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi, tegevust ning selle tulemusi. Kokkuvõtvalt on see õpilase arusaamine endast ja oma võimetest. Pädevuse kujunemisele aitab kaasa erinevate rakenduslikku laadi tegevuste analüüsimine ja oma tööle hinnangu andmine. Olulisel kohal on õpilaste võime käituda ette tulevates õppeolukordades mõtestatult ja ohutult. Õppeülesannete kaudu avanevad õpilastel mitmed võimalused katsetada erinevaid materjale ja tööviise ning leida hetke vajadustele sobiv lahendus. Enesemääratluspädevuse alaliigiks on tervispädevus, kus teemakohaste loovate ja praktiliste ülesannetega kinnistub terviseteadlik käitumine, ergonoomika põhimõtete arvestamine.

Õpipädevus. Tehnoloogiavaldkonna ainetes õpiülesandeid lahendades suunatakse õpilast tööd korraldama alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga. See arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, oma võimeid hinnata ja arendada ning õppimist juhtida. Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus, täieneb erialane sõnavara ning oskus seda kasutada. Õpiülesannete teemade leidmisel võiks lähtuda situatsioonidest või probleemidest, mis seostuvad igapäevaelu probleemidega.

Suhtluspädevus. Suhtluspädevuse arendamist soosib esinemisjulguse toetamine ja eneseväljenduse oskuse arendamine läbi õpilaste enda või rühmas tehtud tööde esitlemise ning tööprotsessi ühise reflekteerimise ja tagasisidestamise. Paaris- ja rühmatöö ülesanded võimaldavad õppida teistega arvestama, oma seisukohti põhjendama ja ühiseid lahendusi leidma. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja koostööle. Oma tööd suuliselt või kirjalikult esitledes saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Suunatakse eesti keelest erineva emakeelega kaasõpilastega turvaliselt suhtlema. Võõrkeelte oskus toetab valdkonnaalase teabe otsimist ja mõistmist.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Tehnoloogiavaldkonna ainetes õpitakse nägema ja analüüsima tehnoloogia seost loodus- ning reaalteadusi hõlmavate teadmistega. Teistes õppeainetes õpitut rakendatakse teoorias ja praktikas. Valdkonna õppeainetes puutuvad õpilased kokku mitmesuguste igapäevaelu puudutavate ülesannetega, kus kasutatavateks oskusteks on näiteks mõõtmine ja teisendamine, massi- ja mahuühikutega arvutused, materjali- ja ressursikulu ning maksumuse arvutamine erinevate ülesannete puhul, loodusteaduste seaduspärasustega arvestamine ja nende seletamine.

Ettevõtlikkuspädevus. Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiavaldkonna ainetes kujundatavate õpitulemustega. Olulisel kohal pädevuse arendamisel on kasvatada õpilastes julgust oma probleemsituatsioone lahendama asuda ja võtta seega riske ning vastutust oma töö teostamise eest üksi või rühmas. Oma või rühma ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult elluviidud õppeülesanded, mis annavad õpilastele võimaluse oma teadmisi ja oskusi kasutada ning võimeid arendada. Tehnoloogiavaldkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Õppeprotsessis läbitakse eseme/toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni lõpptulemuseni.

Digipädevus. Kaasaegne digitehnoloogia pakub tehnoloogiavaldkonna õppeainetes mitmekülgseid võimalusi õpilaste digipädevuse arendamiseks. Digitehnoloogiat saab kasutada nii õppe-, informatsiooni otsimise kui ka suhtlemisvahendina.

Digivahendid on töövahendiks erialaste õpiprogrammide kasutamisel, esemete 3D kavandamisel ja modelleerimisel ning arvjuhtimisega tööpinkide ja -masinate kasutamisel erinevate andmete ja tööoperatsioonide sisestamisel ja programmeerimisel.

Informatsiooni otsimise ja analüüsi puhul on digitehnoloogiat võimalik rakendada nii individuaalse kui õpikeskuse meetodina, kus õpilane saab töötada koos või üksinda teatud ülesande lahenduste otsimisel ja leitu esitlemisel kaasõpilastele. Kogutud teavet ja ideid kasutatakse kooskõlas autoriõigusega.

Erinevad veebikeskkonnad, suhtlusvõrgustikud ja ajaveebid suhtlemisvahendina võimaldavad kajastada valdkonna õppeainetes tehtut ning annavad võimaluse oma tegevuste presenteerimiseks laiemale auditooriumile. Seejuures arvestab õpilane internetis turvalise suhtlemise põhimõtteid.

1.8.6. Draamaõpetus

Enesemääratluspädevuse ja ettevõtlikkuspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine rühmatöodes, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust. Suhtluspädevuse kujunemist toetavad suulise suhtlemisoskuse arendamine, suhtluspartneriga arvestamise, sobiva käitumisviisi valiku ning oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskus.

1.9. Läbivate teemade rakendamine III kooliastmes

1.9.1. Eesti keel ja kirjandus

Läbivad teemad „Väärtused ja kõlblus” ning „Kultuuriline identiteet” on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloomine. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õpetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid. Läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng” ning „Tervis ja ohutus” käsitus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulisel ja kirjalikus vormis. Läbiva teema „Teabekeskkond” käsitlemine ainevaldkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

1.9.2. Võõrkeel

- Mina ja teised - Kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
- Kodu ja lähiümbrus - Keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
- Kodukoht Eesti - Keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
- Riigid ja nende kultuur - kultuuriline identiteet
- Igapäevaelu, õppimine, töö ja vaba aeg - Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, ettevõtlikkus, teabekeskkond, innovatsioon
- Meedia - Tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus, teabekeskkond

1.9.3. Muusika ja kunst

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Muusikaõpetus taotleb elukestva muusikaharrastuse teket, süvendades pillimängu- ja lauluoskusi, mis on eluks kaasaantavad harrastused. Esinemisoscuse arendamine ja kohtumised interpretidega aitavad õpilastel kujundada iseseisvust ja tutvustavad muusikavaldkonna karjäärivõimalusi. Kunstiõpetuses avardab teema "Kunsti ja kultuuriga seotud elukutsed" silmaringi. Disainiprotsessi tundmaõppimine ideest teostuseni arendab universaalseid oskusi, mis on vajalikud igas elukestva õppe kontekstis.

Väärtused ja kõlblus

Muusikaõpetuses on oluline muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel. Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu ning kujundab esteetilisi hoiakuid ja kultuurilisi tõekspidamisi. Ansambelis ja kooris musitseerimine õpetab austust ja koostööd. Kunstitunnis kujundab visuaalkultuuri kriitiline analüüs õpilaste väärtushinnanguid. Autorsuse ja autoriõiguste käsitlemine õpetab eetilisi põhimõtteid intellektuaalomandi austamise kohta.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Muusikaõpetus toetab kultuurilist jätkusuutlikkust läbi rahvusliku traditsiooni, eelkõige ühislaulmise, edasikandmise. Muusika osa vaimse tasakaalustajana panustab isiklikku ja pikaajalisse toimetulekusse ning heaolusse. Kunstiõpetuses on jätkusuutlik mõtteviis otseselt esile toodud disainiprotsessi kontekstis. Õpitakse hindama materjalide valikut, taaskasutust ning keskkonnasäästlikkust, mis arendab teadlikku tarbimist.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Muusikaõpetuses rakendatakse innovatsiooni (digi)kompositsioonide loomisel ja muusikalise kirjaoskuse rakendamisel kaasaegsete vahendite abil. Kriitiline suhtumine internetis leiduvasse muusikasse arendab digipädevust. Kunstiõpetuses aitab visuaalne kirjaoskus mõista digitaalse meedia ja visuaalkultuuri tehnoloogilist olemust. Uued kunstitehnikad ja stiilid, sealhulgas digitaalsed lahendused, toetavad õpilaste tehnoloogilist loovust ja innovaatilist mõtlemist.

Tervis ja ohutus

Muusikaõpetuses on rõhk muusika rollil vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena. Vokaalsete võimete arendamisel arvestatakse õpilase häälemurde perioodi ja pööratakse tähelepanu häälehügieenile. Muusikaline liikumine arendab füüsilist koordinatsiooni ja

eneseväljenduse julgust. Kunstitunnis aitab loominguline eneseväljendus parandada vaimset heaolu. Materjalide ohutu kasutamine ja kunstitarvete valik on seotud nii tervise kui ka ohutusega.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Muusikaõpetuses arendab ühismusitseerimine (koorid, ansamblid) ja osalemine laulupeo traditsioonis vastutustunnet ja koostöövõimet ühiste eesmärkide saavutamisel. Kunstiõpetuses seostub disainiprotsess ettevõtliku mõtteviisiga, sest nõuab probleemide kaardistamist ja lahenduste leidmist. Õppes käsitletakse aktiivse kultuuritarbija ja looja rolli temaatikat ning julgustatakse oma projekte algetama.

Kultuuriline identiteet

Muusikaõpetuse aluseks on Eesti koolimuusika traditsioonid ja Eesti muusika tundmaõppimine. Õpetatakse ühislaulmist ja tegeletakse laulupeo traditsioonide säilitamisega. Kunstitunnis tutvustab kunstiajalugu ja visuaalkultuur Eesti ning maailma kultuuripärandit, aidates õpilasel paigutada ennast kultuurikonteksti. Kohaliku kultuuripildi, kunstnike ja rahvakunsti tundmaõppimine süvendab arusaama oma identiteedist.

1.9.4. Tehnoloogia

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on tähtsad tulevases tööelus. Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada elukestva õppe vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja koos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma huvisid, töövõimet ja koostööoskusi.

Keskkond ja jätkusuutlik areng - Toodet või toitu valmistades on tähtis säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sortimine ning energia ja ressursside kokkuhoid tundides aitavad kinnistada ökoloogiategadmisi.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete õpetamise põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult ellu viidavad projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.

Kultuuriline identiteet - Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.

Teabekeskond - Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötegijate loominguga.

Tehnoloogia ja innovatsioon - Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Ülesandeid lahendades ja tulemusi esitledes õpitakse kasutama arvutiprogramme, leitakse võimalusi rakendada õppeprotsessis digikeskkonda. Tutvutakse arvuti abil juhitud seadmete ja masinatega, kuna nendega töötamine loob võimaluse õppida tundma tänapäevaseid tehnoloogilisi võimalusi.

Tervis ja ohutus - Tutvutakse tööohutusega eri tööde puhul ning õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitade valmistamine õpetavad terviseteadlikult käituma.

Väärtused ja kõlblus. Tehnoloogiaained kujundavad väärtustavat suhtumist uudsetesse, eetilisi ja ökoloogilisi tõekspidamisi arvestavatesse lahendustesse. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduse etiketteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjust ja võimalikke tagajärgi.

1.9.5. Draamaõpetus

Draamaõpetus toetab kõikide teiste ainete õppimist. Selles kasutatakse teatrivahendeid ja draamatehnikaid õppija loovuse, suhtlemisoskuste ja ettevõtlikkuse arendamiseks ning inimsuhte mõistmiseks. Õpilased õpivad verbaalsete ja mitteverbaalsete draamatehnikate kaudu väljendama oma ideid, mõtestama inimsuhteid, kavandama loovalt draamakeskkondi, tegutsema erinevates situatsioonides ning hindama enese ja teiste toimetulekut kujutletavates olukordades. Koostööne draamategevus toimib kui sotsiaalne laboratoorium, kus on võimalik arendada elulisi oskusi ja võimeid: empaatiat, sallivust, koostöö-, läbirääkimis-, eneseväljendus-, enesekehtestamis- ja refleksioonioskusi, pingetaluvust ja kriitilist mõtlemist.

Draama kaudu saab turvaliselt käsitleda õppijaile olulisi tundlikke teemasid ja harjutada erinevaid sotsiaalseid situatsioone. Draama kui kunstivorm kujundab väärtushinnanguid, toetab õpilase kultuurilist identiteeti, ettevõtlikkust ja vastutuse võtmist kodanikuna. Draamaõpetuses väärtustatakse protsessi, mitte lõpptulemust. Oluline on, et lisaks igas tunnis antavale tagasisidele reflekteeriks õpilane draamaõpetuse kursuse lõppedes kogu õppeprotsessi, sh enese panust ühisloomesse ja koostööoskust kaaslastega. Samuti reflekteerib protsessis osaleja enese toimetulekut, arengut ja saavutusi draamakursusel.

„Väärtused ja kõlblus“ ning „Kultuuriline identiteet“ on ainevaldkonna eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, suuline eneseväljendusoskus, kehakeele kasutamine. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid. Läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ käsitus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemine ainevaldkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist erinevates harjutustes.

Olulisel kohal on:

- Loova eneseväljenduse arendamine
- Suulise ja mitteverbaalse kommunikatsiooni täpsus
- Koostöö- ja rühmatööoskuste tugevdamine
- Empaatia ja sotsiaalse mõistmise harjutamine
- Kriitilise mõtlemise ja eetilise arutelu arendamine
- Refleksioon ja protsessipõhine hindamine
- Tundlike teemade turvaline käsitlemine
- Kultuuriline identiteet ja kodanikuline vastutus
- Etendusoskus ja publiku juhtimine
- Elukestva õppija oskused

1.10. Lõiming III kooliastmes

1.10.1. Eesti keel ja kirjandus

Eesti keel lõimub valdkonnaüleselt kõikide õppeainetega ja toetab pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus. Kõikide valdkondade õppeained arendavad omakorda keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara tundmist ja rakendamist, tekstimõistmist ja -loomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel.

Üldpädevuste kujundamisel kasutatakse erinevaid koostöövorme, õppemeetodeid ja -keskkondi, sh digivahendeid ja -võtteid, veebi- ja e-õppekeskkondi, analüüsitakse ja lahendatakse elulisi probleemolukordi ja väärtuskonflikte, arvestatakse õpilaste isikupära ja andelaadi. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaüleselt õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.

Kirjanduses:

- Ajalugu / ühiskonnaõpetus - Tekstide ajalooline kontekst, ajastumõjud, sotsiaalsed teemad.
- Eesti keel ja võõrkeel(ed) - Sõnavara, stiil, tõlkimine, tekstistruktuur.
- Muusika - Luule ja laulu sidumine, rütm, meloodia ja emotsioon.
- Käsitöö - Tekstil põhinev visuaalne interpretatsioon (illustratsioon, plakat, stsenograafia).
- Draamaõpetus - Tekstist lavastamine, etteaste, karakteriehitus.
- Geograafia - Ruumiline ja kultuuriline kontekst, teoste tegevuskohtade uurimine.
- Bioloogia / loodusteadused - Keskkonna ja looduse kujutamine kirjanduses; loodusteadmiste kasutamine realistlikus kirjanduses.
- Matemaatika / statistika - Lugemisharjumuste ja raamatulaenutuste analüüs, diagrammid.

1.10.2. Võõrkeel

Keel arendab kommunikatsiooni-, kuulamis- ja lugemisoskust ning metakognitiivseid oskusi, mis toetavad kõiki õppeaineid.

Kultuuriline teadlikkus suurendab empaatiat ja sotsiaalset mõistmist.

Keeleõpe toetab loogilist mõtlemist ja andmete töötlemist (matemaatika, loodusained) ning rikastab sõnavara ja eneseväljendust (emakeel, inimeseõpetus).

Keeleõpe võimaldab lõimingut muusika, draama ja liikumisega ning soodustab koostööoskust ja loovat probleemilahendust.

A-keeles:

- Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled - Rakendatakse eesti keeles ja kirjanduses omandatud ning kantakse üle teise kultuurikonteksti; lõiming kirjandusega - läbi kangelaste väärtuste õpetamine; sõpruse käsitlemine läbi ilukirjanduse; õpitavat keelt kõnelevate maade kirjanikud

ja luuletajad, kodulugemine.

- Matemaatika - Protsendi arvutamine; erinevate mõõtühikute süsteemide raha teisendamine; graafiliste jooniste kirjeldamine
- Loodus ja sotsiaalne - Riikide nimetused, rahvused, sümbolid, lipud maailmakaardil. Eesti ja teiste riikide elustiilide võrdlemine, tähtpäevad Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides; kultuuride võrdlemine. Ilmakaared, orienteerumine; loodussäästlik eluviis ja keskkonnakaitse, alternatiivenergia. Suhtlemine ja konfliktid, nende lahendamine; suhtlemine internetis, internetiturvalisus. Ajaloolised vaatamisväärsused ja ehitised õpitavat keelt kõnelevates maades. Referaadi koostamine ajalooa lõimitult.
- Kunst - Kunstiliigid, kunstnikud, kunstiteosed, kunstiteose kirjeldamine. Toiduga seonduv sõnavara, toiduvalmistamise ja maitsete kirjeldamine, võõrkeelsete retseptide eestindamine. Võõrkeelsed laulud.
- Tehnoloogia - Õpitavat keelt tutvustava riigi esitluse (PP) koostamine, lühemate tekstide koostamine.
- Liikumiseõpetus - Liikumisega seotud mängud, sport, füüsiline aktiivsus. Harrastused, tervislikud eluviisid, vaba aeg, enesetunne.
- Kasutab võõrkeeleeõppes omandatud teadmisi ja oskusi teiste õppeainete omandamisel ja vastupidi.
- Kasutab võõrkeelset infootsingut loovtöö koostamiseks;
- Mõistab ja väljendab kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi erinevatel (õppekava läbivatel) teemadel nii suuliselt kui ka kirjalikult endale tuttavates ühiskondlikes ja kultuurisituatsioonides, lähtudes enda vajadustest ja soovidest.

B-keeles:

- Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled - tõlkimine, ümbersõnastamine, kultuuriline mitmekesisus, igapäevaelust
- rääkimine. Keelestruktuurid, kirjanduslike tekstide kaasamine ja kasutamine, iseseisev töö. Kõnelemine, lugemine, kirjutamine. Referaadi koostamine.
- Matemaatika - aastaarvud, kuupäevad, järgarvud. Protsendi arvutamine; erinevate mõõtühikute süsteemide raha teisendamine; graafiliste jooniste kirjeldamine; eelarve koostamine.
- Loodus ja sotsiaalne - loodus, mina ja maailm, riigid, pealinnad, rahvused. Kodu ja kodu

ümbrus, hügieen ja toitumine, tervislik eluviis, ohutusnõuded. Ilmakaared, orienteerumine; loodussäästlik eluviis ja keskkonnakaitse. Minu kodu Eestis, elu maal ja linnas.

- Kunstiained - käeline tegevus, visuaalne seostamine, katsetamine. Muuseumid, teater ja kinokunst. Muusika noorte seas, muusikastiilid, bändid, ansamblid.
- Tehnoloogia Esitlused, interneti kasutamine. Suhtlemine internetis, konfliktide lahendamine, enese kaitsmine, väljendamine, kultuurikonteksti asetumine, koolielu, tervis, ohutusnõuded.
- Liikumisõpetus - liikumisega seotud mängud, harjutused, üritused. Seostub kõikide õppesisus mainitud teemadega. Erinevad spordialad, kuulsad sportlased Eestis ja õpitavat keelt rääkivas riigis.

1.10.3. Muusika ja kunst

Valdkonnasisene lõiming tugineb kunsti ja muusika kokkupuutepunktile. Kunst ja muusika jagavad sarnaseid baasmõisteid, mille sisu on aga erialade väljendusvahenditest lähtuvalt ainuomane; ka kontseptsioonide sisu ei pruugi kattuda. Seetõttu on kunsti ja muusika lõimingukeskmeks ühised aspektid:

1) teose, autori ja loomingu määratlus:

- Tuuakse näiteid teiste kunstivaldkondade autoritest (nt kirjanikud, lavastajad)
- Käsitletakse esimesi nimeliselt teadaolevaid autoreid nii kunstis kui muusika. Kui autor ei ole teada, siis põhjendatakse seda (nt rahvalaulude, vanemate teoste või tänavakunsti puhul);
- Erinevate elukutsete paljusust ajaloolises ja nüüdisaja muusika- ja kunstikorralduses (nt impressaario, mänedžer, operaator, galerist, kirjastaja, helirežissöör)
- Ajalooline vaade loomingu määratlusele ja võimalustele (nt rahvamuusika ja -kunst kui looming, esitamine ja taasesitamine, happening ja performance, tänavakunst, stilisatsioon)

2) esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika:

- Mõne kindla autori kuvandi loomine ja muutumine kultuuris (nt filmid Beethovenist ja van Goghist, erinevate režissööride, kriitikute, uurijate tõlgendused ja rõhuasetused)
- Interpreteerimise erinevus (muusika esitus ja tõlgendamine, kunstis erinevate teemade (nt Madonna lapsega, püha õhtusöömaaeg, teiste kunstnike teoste aproprieerimine (kohandamine)) näited)
- kureerimine (nt erinevate teoste valik ja kombineerimine, konteksti loomine, kunstiteoste vahelise seose lavastamine, kontserdikava koostamine, soundtrack'i loomine)

- kriitik kui professionaalne kunsti mõtestaja, hindaja ja vahendaja

3) ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film):

- Teoreetiline ülevaade erinevate kultuuride ajalooliselt mitmemeelelistest etendustest (Antiik-Kreeka draama, Prantuse õukonna ballett, tummfilm, nüüdisaegne draama- ja muusikalavastus) ja nende põhjal loodud lavastus

4) nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused:

- Video ja performance, muusikavideo, meie aja tsirkus, installatiivne, uusmeedia kunst jms
- Visuaalne album, fotofilm, reklaamfilm
- Võib käsitleda heli ja pildi omavahelist mõju. Näiteks katsetada sama visuaali erinevate helitaustadega ja reflekteerida, kuidas kogemus muutub, soundtrack'i loomine, animatsiooni helindamine.

5) Appropriatsioon nii muusikas kui kunstis: sämpeldamine, remiks, kaver, kollaaž, assamblaaž, pastišš, stilisatsioon, töötlus, orkestratsioon, transkriptsioon ja arranžering.

6) Kunst ja muusika kui loomemajanduse valdkonnad: kunsti- ja muusikakorraldus, vahendamine, brändimine, kunsti- ja muusika meedia, sisuloome, levitamine ja suunamudimine, festivalid, biennaalid jm rahvusvahelised suursündmused.

Kunstis:

Lõiming toimub töö-ja tehnoloogiaõpetusega, draamaõpetusega ja kirjandusega.

- Visuaalkultuuri tundmaõppimine: arendab visuaalset kirjaoskust ja maailmapildi tõlgendamisvõimet; aitab mõista igapäevase meedia ja keskkonna sõnumeid.
- Kunstimõisted ja autoriteadmised: laiendavad terminoloogiat ja kultuurilist tausta; toetavad analüüsi- ja võrdlusoskust.
- Näituseetikett ja infootsing: õpetab käitumist kultuurikeskkonnas ning allikapõhist infootsingut ja hindamist.
- Säästlikkus ja kestlikkus: arendab vastutust materjalide ja keskkonna eest; soodustab teadlikku tarbimist ja loovaid taaskasutuslahendusi.
- Vormi-otstarbe seose mõistmine: tugevdab ruumilist ja funktsionaalset mõtlemist ning praktilist disainitunnetust.
- Autorsus ja jagamistavad: kujundab eetilist digikäitumist ja austust loomingulise töö vastu;

õpetab õigusi ja kohustusi.

- Disainiprotsessi läbimine: arendab probleemilahendust, planeerimisoskust ja projektipõhist mõtlemist; valmistab ette praktilist tööprotsessi.
- Ideede kavandamine ja visandamine: toetab ideede struktureerimist ja eneseväljendust visuaalsete vahendite kaudu; parandab ettevalmistuse harjumust.
- Loomine ja tehnikate valik: arendab käelist osavust, tehnilist teadlikkust ja loomingulist otsustusvõimet; soodustab eksperimenteerimist.
- Refleksioon ja kriitika: tugevdab enesehindamist ja metakognitsiooni; õpetab konstruktiivset tagasisidet ja põhjendamist.
- Interdistsiplinaarsus: laiendab teadmiste kasutamist erinevates valdkondades, toetab loovat probleemilahendust ja lõimingut teiste ainete eesmärkidega.
- Digitaalne looming ja esitlusoskus: arendab digipädevust, esitlusoskust ja vastutust digikeskkonnas; valmistab ette kaasaegseks visuaalseks kommunikeerimiseks.

Muusikas:

- Eesti keel - Laulurepertuaari kaudu eri ajastute ja piirkondade keelekasutusega tutvumine; eesmärgistatud kuulamine ja lugemine, kuulatu ja loetu märkmete tegemine ja selle kohta arvamuse esitamine suuliselt või kirjalikult; õpitavate laulude või kuulatavate muusikapaladega seotud teemadel vestlemine; eri tüüpi tekstidest vajaliku teabe leidmine ja usaldusväärsuse hindamine; esitluse koostamine ja ettekanne; õigehääldus ja õigekiri, sh pealkirja vormistamine; sõnade silbitamine laulusõnades; laulusõnade tähenduse selgitamine; muusika oskussõnavara ja noodisümbolite tutvustamine; lihtsate laulusõnade loomine.
- Kirjandus - Kirjandustunnis käsitletavate luuletajate tekstidel põhinevate laulude laulmine; laulutekstina kasutatava luuletuse kui terviku mõistmine; pärimuskultuur; kooli- ja kodukandipärimus; rahvaluule ja selle lühivormid; arutlemine mõne muusikateoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine; lauldava seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga; luuleteksti väljendusvahendite tundmaõppimine; laulusõnade loomine; loovkirjutamine loetu või kuuldu põhjal.
- Liikumisõpetus - Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu; laulu- ja ringmängud, erinevate rahvaste rahvatantsud (kehaline aktiivsus; liikumine ja kultuur); õige kehahoid ja keha tunnetamine lauldes (liikumisoskus; tervis ja kehalised võimed); hingamine (tervis ja kehalised võimed); koordinatsioon; muusikalise liikumise kujundamine laulu

karakteri järgi (liikumine ja kultuur; vaimne ja kehaline tasakaal); mäng kehapillil; tempo.

- Kunst -Teose, autori ja loomingu määratlus. Kuulatud muusika visualiseerimine, muusikapala karakteri, sisu, meeleolu jne väljendamine kunstitegevustes. Muusika kujutamine värvides: abstraktse pildi joonistamine - kõlad ja vormid, kõlad ja värvid. Pillide kujutamine kunstitöodes. Erinevate ajastute, maade ja rahvaste kunstiteosed, arhitektuur ja muusika. Muusikalise kujunduse loomine animatsioonile või videole. Plakati loomine kontserdi reklaamimiseks ja ja heliloojate, pillide jm tutvustamiseks.
- Loodusõpetus - Pillide valmistamine looduslikest materjalidest: puud, kivimid, liiv jm. Liikumismängud looduslikus keskkonnas. Eesti asend Euroopas, Eesti muusika- ja kultuurimaine Euroopas ning eesti rahvusvaheliselt tuntumad heliloojad ja muusikud. Eesti loodus ja loodusobjektide kajastamine eesti rahvamuusikas, rahvaluules ning selle tähtsus eesti rahva elus.
- Matemaatika - Probleemide lahendamise skeem; naturaalarvu kujutamine arvkiirel (ajatelg); harilik murd versus taktimõõt; kiirus ja m/s versus tempo ja lööki/min; jaguvus (rütmide arvulised nimetused); arvandmete kogumine ja korrastamine; andmete lugemine tabelist; osa leidmine tervikust (vormiõpetus).
- Ajalugu - Sündmustele sajandi määramine ja ajatelg; ajalooallikate liigid (suulised, esemelised, kirjalikud ja audiovisuaalsed); muusikaga seotud mäluasutused (näiteks Teatri- ja Muusikamuuseum, Laulupeomuuseum, ERM jt). Eesti kultuurilugu (eesti rahvamuusika, rahvakalender, rahvuslik ärkamine, hümn, laulupeod). Loomeinimeste loominguline vabadus demokraatlikus ja totalitaarses ühiskonnas.
- Inimeseõpetus - Mina ja meie: teistega arvestamine. Kodu, kodumaa- ja rahvakalendri teemad. Keha tunnetamine ja koordineerimine. Murdeiga (häälemurre). Tervishoid (hääle tervis). Ettevõtlikkus (ürituste korraldamine). Autoriõigused. Huvid/ huviharidus ja selle väärtustamine.
- Ühiskonnaõpetus - Laulude teksti analüüs: riik, rahvus. Suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; sotsiaalsed suhted; väärtushinnangute ja -hoiakute kujundamine. Autorikaitse.
- Käsitöö ja tehnoloogiaõpetus - Pillide valmistamine, nende kaunistuselementide kavandamine ja teostamine. Märgid, sümbolid ja ornamendid eesti rahvakunstis. Töövahendite korrashoid ja tööohutus. Eesti ja teiste rahvaste kombed ja esemeline kultuur. Rahvakultuuri tähtsus. Märgid, sümbolid ja ornamendid eesti rahvakunstis. Loovülesandena pillikottide valmistamine, koori

esinemisvormi detaili (õlakott, vöö, peakate vm) disainimine ja valmistamine.

- Võõrkeeled - Riigid, rahvad ja nende kultuur. Võõrkeelsed laulud: võõrkeelsete tekstide hääldamine, sõnumi mõistmine, sõnavara omandamine ja arendamine. Tekstide silbitamine ja hääldus. Oma emakeele ja rahvuskultuuri väärtustamine. Vaba aeg: lemmiklaulud, artistid, muusikaharrastused. Võõrkeelsed pilliõppeprogrammid, muusikaterminid, akordide tabelid, pillide nimetused.

1.10.4. Tehnoloogia

Valdkonnasisese lõimingu arendamiseks III kooliastmes sobivad väga hästi temaatikad, mis käsitlevad multimateriaalseid töid. Selleks on aga vajalik tehnoloogiavaldkonna õpetajate tihe ja sujuv koostöö ühise töö planeerimisel ja tööprotsessi juhtimisel. Kui tuua näiteks käsitöö ja tehnoloogiaõpetuse vaheline multimateriaalne töö (päevitustool), peaks töömaht olema enam vähem võrdselt mõlema õppeaine vahel jaotunud. Selliselt saaks õppegrupi jagada kahte ossa, kus esimene grupp valmistab tööeseme kõvadest materjalidest detaile tehnoloogiaõpetuse töökodades ja teine grupp on hõivatud pehmete materjalide töötlemisega käsitöö klassis. Kuna ajaline maht töö mõlemal osal on enam vähem võrdne, saab grupe tööosade valmimisel vahetada. Töö lõpetamise etapis toimub erinevatest materjalidest detailide ühendamine tervikuks. Millele järgneb kahe grupi ühine tööde refleksioon ning esitlemine.

Näiteid aineülesest lõimingust:

Keel ja kirjandus. Suunatakse kirjalikust tekstist (juhendist, retseptist, ainealasest meediatekstist vms) arusaamist ning seostatakse tehnoloogiavaldkonnas kasutatavaid tekste ja nende loomist eesti keele grammatikaga või/ ja ortograafiaga. Arendatakse suulist eneseväljendust ning oskust arutleda tehnoloogia muutuse üle ühiskonnas.

Matemaatika. Matemaatikapädevuse arengut toetatakse arvutuste, mõõtmiste/kaalumiste, mõõtühikute teisendamiste ja kujutava geomeetria kaudu. Matemaatikas omandatud teadmisi kasutatakse materjali/toiduainete kulu ja hinna arvutamisel või esemete/ lõigete konstrueerimisel vms.

Loodusained. Loodusainete rakenduslikkus avaldub tehnoloogiavaldkonna ainetes lõiminguliste töösituatsioonide lahendamisel. Selleks võivad olla igapäevaelu või tehnikamaailma objektide ja nähtuste olemuse avamine ning põhjendamine või siis õpilase poolt planeeritava töö ja selle protsessi kavandamine. Viimasel juhul tuleb õpilasel võimalik lahendus välja pakkuda ja seejärel selle sobivust (vastavust loodusseaduste toimele) analüüsida.

Õpilasi juhatakse väärtustama looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi

ning järgima tervislikke eluviise. Teadvustatakse edasiõppimis- ja karjäärivõimalusi seostatult loodusteaduste ja tehnoloogiaga.

Sotsiaalsed. Õpilasi suunatakse väärtustama ennast ja teisi, arendama koostööoskust, järgima tervislikke eluviise ja hoidma keskkonda. Tööprotsessis toetatakse vastustustundliku ja aktiivse kodaniku (tarbija) kujundamist, väärtustades teaduspõhisust, loovust ja ettevõtlust. Sotsiaalainete toel tunnetab õpilane oma rolli kultuuripärandi hoidjana, väärtustades rahvakultuuri ja toidutraditsioone ning kujundades aktsepteerivat hoiakut kultuuriliste ja maailmavaatelistele mitmekesisuste suhtes.

Kunstiained. Kunstipädevusega puututakse kokku kultuuriteadlikkuse kujundamise kaudu, õppides väärtustama Eesti ja erinevate rahvaste rahvakultuuri ja selle mitmekesisust. Kunstielamusi (muusikat, kunsti, käsitööd) nähakse igapäevaelu rikastajana. Kunsti õppeaines õpitut kasutatakse tootearendustsüklis eseme/toote loomisel, suunates õpilasi kasutama kunsti põhielemente (joon, värv, vorm, ruum, rütm). Tehnoloogiavaldkonna praktiliste tööde inspiratsiooni allikana võib kasutada erinevaid muusikastiile. Muusika ja kunsti õppeainetes kogetud ja hinnatud subjektiivset ilu suunatakse nägema tehnologiavaldkonnas omandatud oskustes või meisterlikkuses ning mõistma eseme/toote esteetilisuse olulisust.

Kehaline kasvatus. Kehakultuuripädevus seostub tehnologiavaldkonnas tervislike eluviiside sh kehalise aktiivsuse väärtustamise ja peenmotoorika arendamisega. Tööprotsessis pööratakse tähelepanu ergonoomilisele kehaasendile ja liikumispausidele. Koostööd tehes järgitakse kokkulepitud reegleid ning suhtutakse sallivalt kaaslaste võimetusse (koordinatsioon, vaimne ja kehaline tasakaal).

Võõrkeeled. Võõrkeelepädevusega puututakse kokku teabeallikatest (interneti, toote kasutusjuhendi, võõrkeelse kirjanduse jt) materjalide otsimisel ja lugemisel. Võõrkeelte tundmine aitab mõista teisi kultuure ning tajuda oma kultuuri eripära.

1.10.5. Draamaõpetus

- emakeel – mälutreening ja diktsiooni arendamine; väljenduslikkus ja esinemisjulgus,
- kirjandus – kirjalike tekstide verbaliseerimine, analüüs ja läbimängimine (jutud, draamatekstid, luuletused jms),
- liikumisõpetus – koordinatsioon ja kehalise aktiivsuse kujundamine,
- ajalugu – inimese käitumine ja mõtteviis erinevatel ajastutel,
- inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus – erinevate rollide võtmine, olukordade läbimäng,

probleemõpe,

- kunstiõpetus, tehnoloogia ja käsitöö – kostüümielementide kasutamine, rekvisiidid ja lavakujunduselementide kasutamine,
- muusikaõpetus – muusika kasutamine erinevates loovülesannetes.

2. LOODUS- JA TÄPPISTEADUSTE VALDKOND

Loodus- ja täppisteaduste valdkond hõlmab järgmisi õppeaineid: matemaatika, loodusõpetus, geograafia, bioloogia, keemia, füüsika.

2.1. Loodus- ja täppisteaduste valdkonna üldalused

2.1.1. Matemaatikapädevus

Matemaatika õpetamise eesmärgiks on kujundada põhikooliõpilastes eakohane matemaatikapädevus, see tähendab suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ja meetodeid erinevates ülesannetes nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades ning mõista matemaatika sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust; oskus püstitada probleeme, leida sobivaid lahendusstrateegiaid ja neid rakendada, analüüsida lahendusideed ja kontrollida tulemuse tõesust, loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning selleks erinevaid esitusviise kasutada ja neist aru saada.

Matemaatika õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- tunneb matemaatilisi mõisteid ja seoseid;
- arutleb, põhjendab ja tõestab loogiliselt;
- kasutab tüüpülesannete lahendusstrateegiaid ja lahendab probleemülesandeid;
- oskab infot esitada teksti, graafiku, tabeli, diagrammi ja valemina;
- kasutab õppides info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- oskab analüüsida ja jõuab olemasolevate faktide põhjal arutluse kaudu järeldusteni;
- rakendab matemaatikateadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus;
- teab ainevaldkonnaga seotud erialasid ja ameteid ning hindab oma võimeid ja huvi siduda tulevased õpingud matemaatikaga seotud valdkondadega.

2.2.2. Loodusteaduslik pädevus

Loodusainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane loodusteaduslik pädevus, st suutlikkus mõista ja väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi, samuti oskus vaadelda, analüüsida ja selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalkeskkonnas esinevaid uuritavaid kehi, süsteeme ja nende omadusi, samuti nendega seotud nähtusi ja protsesse. Loodusainete õppimine toetab oskust märgata ja sõnastada elukeskkonnas

esinevaid probleeme ning lahendada neid loovalt ja põhjendatult, kasutades loodusteaduslikku meetodit, ning kujundab valmisolekut teha teadlikke ja vastutustundlikke otsuseid igapäevaelus. Oluliseks peetakse ka looduses viibimise ja tervist toetava eluviisi väärtustamist.

Loodusainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- tunneb huvi ümbritseva elukeskkonna, selle uurimise ning loodusteaduste ja tehnoloogia saavutuste vastu ning on motiveeritud edasisteks õpinguteks;
- vaatab, analüüsib ning selgitab elukeskkonna objekte, nähtusi ja elukeskkonnas toimuvaid protsesse, leiab nendevahelisi seoseid ning teeb järeldusi, rakendades loodusainetes omandatud teadmisi ja oskusi;
- oskab märgata, sõnastada ja lahendada loodusteaduslikke probleeme, kasutades loodusteaduslikku meetodit ning loodusteaduslikku terminoloogiat suulises ja kirjalikus kõnes;
- oskab esitada uurimisküsimusi, plaanida ja korraldada eksperimenti ning teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi;
- kasutab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase info hankimiseks erinevaid allikaid, sh veebimaterjale, analüüsib ning hindab neis sisalduva info tõepärasust;
- oskab teha igapäevaelulisi elukeskkonnaga seotud otsuseid ja neid põhjendada, kasutades loodus- ning sotsiaalsainetes omandatud teadmisi ja oskusi ning arvestades kujundatud väärtushinnanguid;
- mõistab loodusteaduste tähtsust teaduse ja tehnoloogia arengus ning teab valdkonnaga seotud elukutseid;
- väärtustab elukeskkonda kui tervikut, sellega seotud vastutustundlikku ja säästvat käitumist ning järgib tervislikke eluviise.

2.2. Üldpädevuste arendamise viisid II kooliastmes

2.2.1. Matemaatika

Õpilane:

- iseloomustab ennast, kasutades positiivseid märksõnu, selgitab, miks tema ja teised klassikaaslased on olulised;
- arvestab rühmatöös inimeste erinevustega, peab kinni suhtlusreeglitest, teeb kõigiga koostööd;
- kirjeldab enda omadusi, selgitab enda enesehinnangu kujunemist;

- lisaks kirjeldamisele selgitab ja analüüsib enda omadusi, otsib vajalikku teavet, näitab mõnda õpimeetodit;
- väljendab end selgelt, kasutab korrektset keelt, esitab ja põhjendab aruteludes oma seisukohti, arvestab rühmatöös teistega, loeb ja mõistab tekste;
- on rühmatöös aktiivne, võtab osa ülesannete lahendamisest, on ülesandeid tehes iseseisev;
- kasutab digiseadmeid info leidmisel ja tööde vormistamisel;
- järgib tervislikke eluviise;
- mõistab ja lahendab turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme;
- mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele.

2.2.2. Loodusõpetus

Kultuuri- ja väärtuspädevus: Kujundatakse positiivne hoiak elava ja ümbritseva suhtes. Arendatakse huvi loodusteaduste suhtes, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ja selle kaitse vajadust. Väärtustatakse vastutustundlikku eluviisi.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus: Hinnatakse inimtegevuse mõju keskkonnale. Teadvustatakse kohalikke keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Rakendatakse aktiivõpet.

Enesemääratluspädevus: Suunatakse oskust analüüsida ja hinnata enda tegevust, omadusi, mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi.

Õpipädevus: Arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust. IKT-põhiste keskkondade kaudu rakendatakse erinevaid õpistrateegiaid.

Suhtluspädevus: Infot otsitakse erinevatest allikatest, leitud teavet analüüsitakse ja hinnatakse. Vaatlus- ja katsetulemused vormistatakse, kokkuvõtteid esitatakse kirjalikult ja suuliselt.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus: Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale. Õppeülesandeid lahendades kasutatakse tehnoloogiat. Koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katsevõi vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga.

Ettevõtlikkuspädevus: Saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest (hüdroloog, meteoroloog, sünoptik) ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest.

Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja otsuste tegemine.

Digipädevus: Õppimisel kasutatakse uuenevat digitehnoloogiat (nutiseadmeid): info leidmine, sisuloome, probleemilahendused. Ollakse teadlikud digikeskkonna ohtudest, osatakse kaitsta oma privaatsust ja isikuandmeid. Digikeskkonnas järgitakse moraalija väärtuspõhimõtteid.

2.3. Läbivate teemade rakendamine II kooliastmes

2.3.1. Matemaatika

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine: Arendatakse iseseisva õppimise oskust, kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma võimete realistlik hindamine on üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise tingimusi. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: Andmete korrastamise teema juures saab ülesannetes kasutada reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Neid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist keskkonda ning õpetatakse seda väärtustama. Kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: Rühmatööde kaudu arendatakse õpilaste koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuse ja arvamuse suhtes. Statistikaelementide käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.

Kultuuriline identiteet: Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Teabekeskkond ja meediakasutus: Teabekeskkonnaga seondub oskus esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, pilt, valem, mudel). Õpilast suunatakse teavet kriitiliselt analüüsima.

Tehnoloogia ja innovatsioon: Tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates teeb õpilane mõõtmisi ja arvutusi, kasutab õppimise ja oma töö tõhustamiseks IKT vahendeid. Matemaatikaõppes saab rakendada mitmesugust õpitarkvara.

Tervis ja ohutus: Lahendatakse liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesandeid.

Väärtused ja kõlblus: Matemaatika on jõukohane, kui õpilane arendab endas süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust ja kohusetunnet. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Matemaatika õppimine ja õpetamine peab

pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone.

2.3.2. Loodusõpetus

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine: Õpilast suunatakse arendama õpi-, suhtlemis-, koostöö- ja otsustamisoskusi. Kasvab teadlikkus keskkonnakaitsega seotud aladel.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: Teemade „Vee kasutamine“, „Õhu saastamine ja kaitse“, „Läänemere reostus ja kaitse“ abil suunatakse õpilast aru saama loodusest kui terviksüsteemist, samuti inimese ja keskkonna vahelistest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest. Arutletakse keskkonnaprobleemide üle, mille tulemusel saab õpilane aru inimtegevusega kaasnevatest mõjudest loodusele.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: Keskkonnaküsimuste teel suunatakse õpilast mõistma enda ja ettevõtte rolli ühiskonnas. Taotletakse õpilase kujunemist vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks.

Kultuuriline identiteet: Loodusõpetus on osa kultuurist. Keskkonnaküsimuste kaudu taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks.

Teabekeskkond ja meediakasutus: Loodusõpetust õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ja kasutatakse teavet kriitiliselt.

Tehnoloogia ja innovatsioon: Loodusõpetuses kasutatakse õppimisel IKT vahendeid.

Tervis ja ohutus: Loodusõpetuses õppimine aitab õpilastel mõista keskkonna ja tervise seoseid. Praktiliste tööde kaudu arendatakse oskust rakendada ohutusnõudeid.

Väärtused ja kõlblus: Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujundatakse väärtushinnangud elu ja elukeskkonna säilitamiseks.

2.4. Lõiming II kooliastmes

2.4.1. Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kahel moel. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise võimalused koostöös tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus.

- Eesti keel - Korrektne keelekasutus tekstülesande koostamisel, lahenduskäigu selgitamisel ja

vastuse tõlgendamisel. Teabekirjanduse lugemisoskus: vajaliku leidmine, kui osa tekstist on arusaamatu. Arvsõnade õigekiri.

- Ühiskonnaõpetus - Statistikaandmete kasutamine ülesannete koostamisel, arvutamisel ja nende esitamine: harilikud murrud ja kümnendlähend statistikas.
- Kunstiõpetus - Oskab matemaatilist teksti graafikutega illustreerida, lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid joonestada. Oskab arvutada vajaliku materjali kogust ruumilise eseme valmistamiseks või katmiseks.
- Võõrkeel - Suudab õpitud võõrkeeles mõista lihtsat videot, nimetada numbreid ning lahendada ristsõnu.
- Muusikaõpetus - Noodivältsed ja taktimõõt.

2.4.2. Loodusõpetus

- eesti keel: vaatlusraportide ja kokkuvõtete kirjutamine, sõnavara õppimine, suuline esitus;
- matemaatika: mõõtmised, andmete kogumine, tabelite ja diagrammide koostamine, numbriline analüüs;
- kunst: loodusvaatluste illustratsioonid, looduse põhised visuaalprojektid;
- muusika/liikumisõpetus: loodusteemalised tegevused, õuesõpe ja rütmiliikumised;
- tehnoloogia: lihtsate mõõtmisvahendite kasutus, andmete digiallikate salvestamine ja digidokumenteermine;
- inimeseõpetus: looduses viibimise tervisemõjude käsitlemine, loodussäästlik käitumine.

2.5. Üldpädevuste arendamise viisid III kooliastmes

2.5.1. Matemaatika

Kultuuri- ja väärtusspädevus - Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, kus õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatikute töödega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria, kuldlõige). Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse. Sotsiaalne- ja kodanikupädevus - Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu.

Enesemääratluspädevus - Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.

Õpipädevus - Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.

Suhtluspädevus - Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles.

Matemaatika, loodusteaduste - ja tehnoloogiaalane pädevus - Ülesannete lahendamisel õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid, mõistma matemaatika olulisust teaduse ja tehnoloogia arengus.

Ettevõtlikkuspädevus - Selle pädevuse arendamine on matemaatikas kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Tõenäosusteooria, funktsioonide ja protsentarvutusega ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti erinevate parameetrite põhjustatud muutusi, hindama oma riske ja toimima arukalt. Ühele ülesandele erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.

Digipädevus - Läbi ainealaste mängude ja programmide õpetatakse kasutama erinevaid digivahendeid ning suhtlema digikeskkondades.

2.5.2. Loodusõpetus (7. klass), bioloogia, geograafia, keemia, füüsika

Kultuuri- ja väärtuspädevus

- Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus (LT 8), Kultuuriline identiteet (LT 4), Keskkond ja

jätkusuutlik areng (LT 2)

- Üldpädevuste arendamine loodusainetes toimub kooskõlas kooli transdistsiplinaarse ja sotsiaal-konstruktivistliku õpikäsitusega, kus õppimine ei piirdu üksikute ainevaldkondadega, vaid püüab võimalusel lähtuda elulistest ja ühiskondlikest probleemidest ning väärtusküsimustest, mida käsitletakse mitme aine, loovtegevuste ja koostöiste õppimisvormide kaudu.
- Loodusainetes kujundatakse teaduslikule maailmapildile tuginevaid väärtushinnanguid ning vastutustundlikku suhtumist loodusesse ja elukeskkonda. Õpilastes arendatakse süstemaatilisust, püsivust ja korrektsust kui teadusliku mõtlemise alust. Bioloogias pööratakse tähelepanu bioloogilise mitmekesisuse väärtustamisele ja eetilistele küsimustele (nt loomkatsete eetika). Käsitletakse kultuurilistest ja ühiskondlikest tavadest tulenevaid väärtusi, näiteks toitumist, looduskasutust ja inimese suhet keskkonnaga. Geograafia ja loodusõpetus aitavad mõista loodusteaduste rolli rahvuskultuuri ja ühiskonna arengus. Füüsika ja keemia toetavad arusaama looduse seaduspärasusest ning teadusliku ja mitteteadusliku teadmise eristamisest, kujundades faktidel ja tõendusmaterjalil põhinevaid väärtushoiakuid.
- Väärtusküsimusi käsitletakse sageli aineüleselt ja elulistes kontekstides, võimaldades õpilastel seostada loodusteaduslikke teadmisi kultuuriliste, eetiliste ja ühiskondlike vaatenurkadega ning kujundada tähenduslikke väärtushoiakuid koostöiste arutelude kaudu.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus

- Läbivad teemad: Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (LT 3), Väärtused ja kõlblus (LT 8), Tervis ja ohutus (LT 7)
- Üldpädevust arendatakse koostööl põhinevate õppetegevuste kaudu, sealhulgas rühmatööde, uurimuste ja arutelude abil. Õpilasi suunatakse analüüsima ühiskondlikke ja keskkonnaprobleeme (nt jäätmekäitlus, maavarade kasutamine, energiatootmine, kliimamuutused) ning mõistma oma rolli ja vastutust nende lahendamisel. Selliste probleemide käsitlemine toimub sageli kooliüleses ja aineüleses, sh transdistsiplinaarses õpikeskkonnas (nt teemanädalate ja projektõppe raames), kus loodusteaduslikud teadmised põimuvad sotsiaalsete, eetiliste ja väärtusküsimustega ning lahendusi otsitakse koostöös. Bioloogia ja geograafia toetavad erinevate seisukohtade mõistmist ja argumenteeritud arutelu (nt vaktsineerimine, rahvastiku- ja asustusküsimused). Laboratoorsed ja uurimuslikud tööd arendavad koostööoskust, rollijaotust ja vastutuse võtmist ühise eesmärgi nimel.

Enesemääratluspädevus

- Läbivad teemad: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (LT 1), Väärtused ja kõlblus (LT 8), Tervis ja ohutus (LT 7)
- Loodusainetes toetatakse õpilase eneseteadlikkust, huvide ja tugevuste mõistmist ning seostamist võimalike õpi- ja karjäärivalikutega. Teaduse ja tehnoloogiaga seotud elukutsete käsitlemine aitab kujundada realistlikke ja teadlikke tulevikuvalikuid. Tervise ja ohutuse teemade kaudu õpitakse hindama oma käitumise ja otsuste mõju tervisele, kujundades vastutustundlikku ja teadlikku eluviisi. Õppetegevused võimaldavad õpilasel reflekteerida oma rolli õppijas ja ühiskonnaliikmena, toetades enesemääratlust läbi erinevate vaatenurkade ja ainevaldkondade lõimimise.

Õpipädevus

- Läbivad teemad: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (LT 1), Teabekeskkond (LT 5), Kultuuriline identiteet (LT 4)
- Õpipädevust arendatakse uurimuslike ja probleemipõhiste ülesannete kaudu, mis nõuavad info otsimist, seostamist, tõlgendamist ja järelduste tegemist. Geograafias ja loodusõpetuses kasutatakse kaarte ja geoportaale, bioloogias, keemias ja füüsikas seoste loomist protsesside ja nähtuste vahel (nt fotosüntees, hingamine, põlemine). Õpilane õpib oma õppimist kavandama, hindama ja suunama. Õppimine toimub koostöistes ja aineülesetes olukordades, sh teemanädalatel, kus õpilased õpivad üksteiselt ning rakendavad teadmisi erinevates kontekstides.

Suhtluspädevus

- Läbivad teemad: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (LT 1), Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (LT 3), Teabekeskkond (LT 5)
- Arendatakse oskust selgelt ja põhjendatult väljendada oma seisukohti, kasutada loodusteaduslikku terminoloogiat ning suhelda ja argumenteerida eri olukordades ja sihtrühmadega. Õpilased esitlevad uurimistulemusi ning osalevad sisulistes aruteludes ja väitlustes (nt kliimamuutused, vee ja energia kasutamine), harjutades info edastamist nii suulises kui kirjalikus vormis. Suhtluspädevuse kujunemist toetavad mitmekesised väljendus- ja suhtlusvormid, sh rühmatööd, esitluslikud tegevused ja rollimängud, mis võimaldavad siduda loodusteaduslikku sisu loovainete ja ühiskondlike teemadega.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

- Läbivad teemad: Tehnoloogia ja innovatsioon (LT 6), Keskkond ja jätkusuutlik areng (LT 2), Tervis ja ohutus (LT 7)
- Pädevust arendatakse uurimusliku õppe kaudu, mis hõlmab uurimisküsimuste püstitamist, hüpoteeside sõnastamist, andmete kogumist, analüüsi ja järelduste tegemist. Õpilased arendavad mõõtmis-, arvutus- ja andmetöötlusoskusi ning seostavad saadud tulemusi igapäevaeluliste ja ühiskondlike olukordadega. Füüsikas ja keemias uuritakse ainete omadusi, energia muundumisi ja looduseadusi, bioloogias eluslooduse toimimist ning geograafias keskkonna ja inimtegevuse vastasmõju, toetades tervikliku teadusliku maailmapildi kujunemist.
- Pädevuse kujunemist toetab probleemipõhine ja aineülene, võimalusel ka transdistsiplinaarne lähenemine, kus loodusteaduslikke ja matemaatilisi teadmisi rakendatakse reaalses elulistes ja ühiskondlikes kontekstides.

Ettevõtlikkuspädevus

- Läbivad teemad: Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (LT 3), Tehnoloogia ja innovatsioon (LT 6), Keskkond ja jätkusuutlik areng (LT 2)
- Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist toetatakse probleemipõhiste ja loovate õppetegevuste kaudu, kus õpilasi innustatakse olema algatusvõimelised, loovad ja lahendustele orienteeritud, näiteks uurimis- ja disainülesannete kaudu (nt veepuhastusseadme kavandamine, taaskasutusmaterjalidest toodete loomine). Geograafias käsitletakse majandustegevust, tootmisahelaid ja ringmajandust, toetades süsteemset mõtlemist ning arusaama ettevõtlikkusest kui vastutustundlikust tegutsemisest ühiskonnas ja keskkonnas.
- Ettevõtlikkuspädevuse arengut soodustab aineülene ja võimalusel transdistsiplinaarne lähenemine, kus loodusainete teadmised põimuvad tehnoloogia, majanduse, väärtusküsimuste ja ühiskondlike vajadustega ning ideid rakendatakse elulistes kontekstides.

Digipädevus

- Läbivad teemad: Tehnoloogia ja innovatsioon (LT 6), Teabekeskkond (LT 5)
- Digipädevuse kujunemist toetatakse IKT-vahendite sihipärase kasutamise kaudu õppimises ja uurimistegevustes. Õpilased kasutavad digimõõteriistu, simulatsioone, kaardi- ja infoportaale ning arendavad oskust leida, analüüsida ja kriitiliselt hinnata teavet ning rakendada digivahendeid loovalt. Keemias ja füüsikas kasutatakse digivahendeid nähtuste ja protsesside modelleerimiseks (nt aine olekute muutused, kasvuhooneefekt, energiamuundused), toetades

arusaama kujunemist keerukatest loodusnähtustest.

- Digipädevuse arengut soodustab aineülene ja võimalusel transdistsiplinaarne lähenemine, kus digivahendeid kasutatakse koostöiseks teadmiste loomiseks, uurimuslikuks tööks ja eluliste probleemide mõtestamiseks.

2.6. Läbivate teemade rakendamine III kooliastmes

Läbivate teemade rakendamise kirjeldus keskendub sellele, kuidas riiklikus õppekavas määratletud läbivad teemad on loodus- ja täppisteadustes sisuliselt kaetud ja ainevaldkondade kaudu esindatud.

1. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Arendatakse iseseisvat õppimisoskust, abstraktset ja loogilist mõtlemist ning õpi-, suhtlemis- ja otsustamisoskusi. Juhitakse õpilasi teadvustama oma võimeid ja huve. Matemaatikas rõhutatakse oma võimete realistlikku hindamist. Geograafias õpetatakse tundmatust keskkonnas liikumist ja reisi planeerimist ning tutvustatakse kartograafi/geodeedi elukutseid. Bioloogias tutvustatakse spetsiifilisi elukutseid (nt ihtüoloog, ornitoloog). Loodus- ja täppisteadustes teavitatakse edasiõppimisvõimalustest ja julgustatakse kriitiliselt hindama stereotüüpe kutsevalikutes.

2. Keskkond ja jätkusuutlik areng

Kujundatakse arusaama loodusest kui terviküsteemist ning inimese sõltuvusest loodusvaradest. Matemaatikas kasutatakse keskkonna ressursside kasutamise reaalandmeid keskkonnahoidlikkuse kujundamiseks. Bioloogial on kandev roll elurikkuse ja looduses toimuvate protsesside käsitlemisel, suunates õpilast vastutust võtma jätkusuutliku arengu eest. Geograafias rõhutatakse loodust säästvat käitumist õuesõppe puhul. Loodusteadustes tervikuna kasutatakse aktiivõppemeetodeid ja arutletakse kohalike ning globaalsete keskkonnaprobleemide üle.

3. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Rühmatööde kaudu arendatakse koostöövalmidust ja sallivust. Statistika käsitlemine matemaatikas aitab mõista ühiskonna arengu kirjeldamiseks kasutatavaid arvnäitajaid. Bioloogias ja geograafias suunatakse õpilast mõistma enda ja ettevõtete rolli keskkonna- ning ühiskonnaküsimustes. Loodus- ja täppisteadustes keskendutakse ühiskonna eri sektorite toimimisele ning julgustatakse õpilasi osalema paikkonna hüvanguks suunatud tegevustes ja vabatahtlikus töös.

4. Kultuuriline identiteet

Matemaatika, bioloogia ja teised loodusteadused on osa nii maailma- kui ka rahvuskultuurist, millele saab tähelepanu juhtida matemaatika, ajaloo ja teaduse arengu seostamise kaudu. Keskkonnaküsimuste kaudu taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks.

Loodusteadustes toetab teema käsitus õpilase tugeva kultuurilise identiteedi kujunemist, aidates orienteeruda teistes kultuurides ja pakkudes võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises.

5. Teabekeskond

Arendatakse oskust esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, mudel, valem). Kujundatakse valmidust teavet kriitiliselt analüüsima ja hindama selle usaldusväärsust, mis on oluline isiklike otsuste tegemisel. Matemaatikas kasutatakse statistikat ja protsentarvutusi. Geograafias otsitakse infot kaardi- ja infoportaalidest. Bioloogias ja teistes loodusainetes kogutakse ja hinnatakse teavet kriitiliselt. Käsitletakse meedia rolli ühiskonnas ja interneti ohte/võimalusi.

6. Tehnoloogia ja innovatsioon

Arendatakse IKT rakendamise pädevusi igapäevaelus ja õpingutes. Matemaatikas ja bioloogias kasutatakse töö tõhustamiseks õpitarkvara ja IKT vahendeid. Geograafias rakendatakse interaktiivseid allikaid, mobiilirakendusi ja kaardistamist. Loodus- ja täppisteaduste õpetajad lõimivad oma tundidesse IKT-põhiseid meetodeid ja töövõtteid, rakendades nüüdisaegseid IKT vahendeid ka kodutöodes ja õuesõppes.

7. Tervis ja ohutus

Kujundatakse tervist ja ohutust väärtustavaid hoiakuid ning arendatakse tervisliku ja ohutu käitumise oskusi. Matemaatikas lahendatakse ohutus- ja tervishoiuandmeid sisaldavaid ülesandeid. Bioloogia aitab mõista keskkonna ja tervise seoseid ning praktiliste tööde kaudu arendatakse oskust rakendada ohutusnõudeid. Geograafias käsitletakse liikumist looduses ja ohtlikke kooliteelõike. Loodusteadustes kasutatakse aktiivõppemeetodeid, diskussioone ja ennetusprogramme tervise ning ümbritseva turvalisuse edendamiseks.

8. Väärtused ja kõlblus

Matemaatikas ja teistes loodusainetes arendatakse süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust ja kohusetunnet. Õpetaja eeskujul kujundatakse tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Bioloogias pööratakse põhitähelepanu bioloogilise mitmekesisuse väärtustamisele. Loodus- ja täppisteadustes tuuakse esile väärtushinnangute ja kõlbeliste normide ühiskondlik ning ajaloolis-kultuuriline mõõde, toetades sallivuse ja lugupidava suhtumise kujunemist. Õpilasi suunatakse arutlema väärtuste ja kõlbelisuse teemade üle, võrreldes erinevaid seisukohti.

2.7. Lõiming III kooliastmes

Lõiming III kooliastmes toetab kooli transdistsiplinaarset ja sotsiaal-konstruktivistlikku õpikäsitust, kus teadmisi ja oskusi rakendatakse elulistes ja ühiskondlikes kontekstides ning õppimine toimub koostöös. Lõimingut rakendatakse nii igapäevases aineõppes (aine- ja teemasisesete seoste kaudu) kui ka kooliülestes teemapõhistes õppetegevustes. Teemapõhine õpe realiseerub praegu eeskätt teemanädalate vormis ning kujuneb järk-järgult ka igapäevase õppetöö osaks.

Valdkonnaülene lõiming

Loodusvaldkonna õppeainete õppimise kaudu toetatakse õpilastes kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut. Üldpädevuste kujunemist toetab ainevaldkondade eesmärgipärane lõimimine, läbivate teemade tähenduslik käsitlemine ning õpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi eri olukordades, kujundada väärtushoiakuid ning mõista ühiskonda kui tervikut.

Valdkonnasisene lõiming loodusainetes

Loodusainete lõimimisel kujuneb õpilastel arusaam loodus- ja tehiskeskkonnast kui terviksüsteemist ning iga loodusaine rollist selles tervikus. Lõiming toimub kolmel tasandil:

1. loodusteadusliku pädevuse kujundamise kaudu,
2. kattuva õppesisu ja temaatilise lõimimise kaudu,
3. kooli õppekava ja loodusainete õpetajate koostöö kaudu.

Loodusteadusliku pädevuse tuumaks on loodusteaduslik maailmapilt, teaduslik mõtlemisviis ja seda väärtustav hoiak, mida iseloomustavad uudishimu, avatud, kuid kriitiline mõtlemine ning pürgimine tõenduspõhiste teadmiste poole. Õpilased õpivad mõistma, et teaduslikud teadmised on ajas arenevad, tõenduspõhised ja kontekstipõhised ning erinevad isiklikest, ideoloogilistest või usulistest tõekspidamistest.

Kontseptuaalne arusaamine kujuneb siis, kui uued teadmised seotakse varasemate kogemuste ja teistes loodusainetes õpituga. Õpilased liiguvad otseselt tajutava maailma kirjeldamiselt järk-järgult mikro- ja makrotasandi selgitusteni ning õpivad kasutama loodusteaduslikke mudeleid (füüsilised mudelid, joonised, kaardid, mõistekaardid, matemaatilised kujutusviisid, arvutisimulatsioonid). Õpilased koostavad ise mudeleid ning õpivad mõistma ka nende piiranguid.

Kõigis loodusainetes arendatakse uurimisoskusi, mis hõlmavad vaatlust, probleemide sõnastamist, taustinfo kogumist, uurimisküsimuste ja hüpoteeside püstitamist, katsete kavandamist ja läbiviimist ning andmete analüüsi ja järelduste tegemist. Uurimisoskuste eesmärk on toetada teadlikke ja

kaalutletud otsuseid igapäevaelus.

Matemaatika lõiming teiste ainevaldkondadega

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondadega kahel põhilisel viisil.

Ühelt poolt kujuneb õpilastel arusaam matemaatikast kui universaalsest keelest ja meetodite kogumist, mis toetab teiste ainevaldkondade õppimist. Teisalt aitavad reaalistest olukordadest ja teistest õppeainetest lähtuvad ülesanded mõista matemaatika rakendusvõimalusi ja seost igapäevaeluga.

Kõige tihedam koostöö toimub matemaatika ja loodusainete vahel, eelkõige uurimusliku ja probleemipõhise õppe kaudu, kus matemaatilisi oskusi kasutatakse mõõtmisel, andmete analüüsimisel, graafikute koostamisel ja mudelite tõlgendamisel.

Näited ainevaldkondadevahelisest lõimingust (III kooliaste)

Lõimingut rakendatakse mitmete teemade käsitlemisel, sh:

- Loodusõpetus (7. klass): mõõtühikud, graafikud, vaatlused, uurimuslikud tööd;
- Geograafia: Eesti ja Euroopa loodus, kliima, rahvastik, asustus ja majandus – lõiming matemaatika, bioloogia, füüsika, keemia, ajaloo ja ühiskonnaõpetusega;
- Bioloogia ja keemia: ainete omadused, eluprotsessid, keskkonnamõjud, tervisega seotud teemad;
- Füüsika: energia, soojus, elekter, optika ja lained – seosed keemia, geograafia ja matemaatikaga.

Keele- ja loovainetega lõimimine toetab uurimistulemuste esitlust, argumenteerimist ja eneseväljendust (nt ettekanded, esseed, plakatid, mudelid). Digipädevust arendatakse andmete esitamise, graafikute ja diagrammide koostamise ning info kriitilise hindamise kaudu.

Lõiming ja teemapõhine õppimine

Lõiming loob eeldused teemapõhiseks ja transdistsiplinaarseks õppimiseks, kus erinevate õppeainete teadmised koonduvad ühise probleemi, nähtuse või väärtusküsimuse ümber. Selline lähenemine toetab teadmiste ülekandmist, süsteemset mõtlemist ja õppimise tähenduslikkust. Praegu rakendub see lähenemine eeskätt teemanädalate kaudu ning kujuneb järk-järgult ka igapäevase õppetöö osaks.

3. SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND

Sotsiaalteaduste valdkond hõlmab järgmisi õppeaineid: ajalugu, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus.

3.1. Sotsiaalteaduste valdkonna üldalused

Sotsiaalvaldkondlik pädevus

Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus: suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huvi ümbritseva maailma vastu.

Sotsiaallainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas;
- huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppes;
- teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
- käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;
- hindab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

3.2. Üldpädevuste arendamise viisid II kooliastmes

Kultuuri- ja väärtuspädevus: Inimeseõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Inimeseõpetus kujundab oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele. Ühiskonnaõpetus kujundab oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele. Ühiskonnaõpetus toetab suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhendada ning aitab kujundada lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus: Inimeseõpetuses teadmised, oskused ja hoiakud sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimestevahelistest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas ja teistes gruppides. Ühiskonnaõpetuses tähendab see pädevus suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloot ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikutsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamusi ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Enesemääratluspädevus: Inimeseõpetuses ssuutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Ühiskonnaõpetus kujundab õpilase rahvuslikku, kultuurilist, ühiskondlikku ja riiklikku enesemääratlust.

Õpipädevus: Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

Suhtluspädevus: Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; inimeseõpetus väärtustab õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus: matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus toetab suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades – toetab ühiskonnaõpetuse aine.

Ettevõtlikkuspädevus: Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärged, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega. Ühiskonnaõpetus on ettevõtlikkuspädevuse peamine kujundaja.

Digipädevus: Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

3.3. Läbivate teemade rakendamine II kooliastmes

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine: kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatususe tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohalikku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.

Kultuuriline identiteet: Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast. Ühiskonnaõpetuses toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte jms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Teabekeskond ja meediakasutus: Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.

Tehnoloogia ja innovatsioon: Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus: Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus: Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

3.4. Lõiming II kooliastmes

3.4.1. Inimeseõpetus

- Eesti keel - Suulise ja kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine.
- Võõrkeeled - Erinevate võõrkeelsete õppematerjalide kasutamine ja näitlikest vahenditest (internetis leiduvad lühifilmid, skeemid, esitlused) aru saamine, emakeelde tõlkimine ja lihtsustamine.
- Kunstiõpetus - Kunstiline ja käeline tegevus kui lõõgastus ja eneseleidmise ja väljendamise viis.
- Muusikaõpetus - Erinevad muusikažanrid – erinevad inimesed, tolerantus; muusika kui vaba aja veetmise viis ja lõõgastus.
- Loodusõpetus - Inimese arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid, varane ja hiline küpsemine,

suguküpsus, soojätkamine, uimastid ja nende toime; Erinevad riigid ja rahvad ning nende kombed – tolerantsus.

3.4.2. Ühiskonnaõpetus

- Kirjandus, ajalugu, tehnoloogia.
- Õpilane kirjutab usaldusväärseid allikaid ja viitamist kasutades arvamust, kus toob enda arvamuse põhjendamiseks sisse ka fakte.
- Võõrkeeled - intervjuu välismaalasega.
- Matemaatika - isikliku eelarve koostamine.
- Loodusõpetus - tarbimise mõju keskkonnale.
- Liikumisõpetus - liikuma kutsuva ürituse korraldamine.
- Muusika - lauluteksti analüüs rahvuse kontekstis; rahvamuusika (kultuuritraditsioonid); autorikaitse.
- Kõigi lõimatavate ainete seisukohalt kujundatakse allikakriitilist õppurit.

3.5. Üldpädevuste arendamise viisid III kooliastmes

1) kultuuri- ja väärtuspädevus – suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada loomingu ja kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid;

2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvaste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates olukordades; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel;

3) enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme;

4) õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida

õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi;

5) suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi;

6) matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt;

7) ettevõtlikkuspädevus – suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgid, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske; rakendada finantskirjaoskust;

8) digipädevus – suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvas ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

3.6. Läbivate teemade rakendamine III kooliastmes

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“ käsitlemine III kooliastmes keskendub õpilase võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamisele, kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Õpilasi juhatakse

mõtlemata oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele ning arutlemata, millised eeldused ja võimalused on neil olemas, et oma soove ellu viia. Erinevate õppetegevuste kaudu võimaldatakse õpilasel saada ülevaade tööturu üldisest olukorrast ja tuleviku prognoosidest, erinevatest töödest eri tegevusvaldkondades ameti- ja kutsealadel ning kasutada seda infot nii tulevase õpitava eriala valimisel kui ka pikemaajalisel karjääri kujundamisel. Erinevate ametite ja elukutsete tutvustamisel pööratakse tähelepanu töö iseloomule, töökeskkonnale, töötingimustele, vajalikele teadmistele, oskustele ja isikuomadustele. Tähtis on käsitleda töö ja kutsega seotud stereotüüpseid suhtumisi kriitiliselt, et need ei muutuks õpilase tulevikuväljavaadete piirajateks. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama. Õpilasele vahendatakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta ning luuakse võimalus kasutada 2 karjääriteenuseid (karjääriõpe, -info ja -nõustamine) ning omandada karjääriplaani koostamiseks valikud teadmised ja oskused.

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemine III kooliastmes keskendub kohalike ning globaalsete keskkonna- ja inimarenguprobleemide käsitlemisele. Eesmärk on kujundada arusaama loodusest kui terviksisüsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud ning rollimängud. Õpitavad teadmised, oskused ja hoiakud loovad eeldused vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemiseks oma elukeskkonda ning eetiliste, moraalsete ja esteetiliste aspektide arvestamiseks igapäevaelu probleemide lahendamisel.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemine III kooliastmes keskendub ühiskonna eri sektorite (avaliku, tulundusja mittetulundussektori) toimimisele ning nende seostele. Tähtsal kohal on riigi demokraatliku valitsemise korraldus ning üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel. Kodanikualgatuse ning vabatahtlikuna tegutsemise mõistmiseks ja motiveerimiseks ning ettevõtlikkuse arendamiseks tutvustatakse õpilasele võimalusi osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks ning teda julgustatakse neis tegevustes osalema.

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemine III kooliastmes on keskne aidata õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.

Läbiva teema „Teabekeskond ja meediakasutus“ käsitlemine III kooliastmes õpib õpilane mõistma ja analüüsima meedia rolli ühiskonnas, sealhulgas majanduselus, ning kasutama meediat

teabeallikana. Senisest olulisemaks muutub teabe usaldusväärsuse kriitiline hindamine, kuna õpilane kasutab leitud teavet järjest rohkem isiklike otsuste tegemiseks (nt õppimisvõimalusi valides). Õppeprotsessis mõistab õpilane internetis leiduvaid võimalusi ja ohte ning õpib ennast ja oma privaatsust kaitsma; iseseisev teabeotsing muutub õpilasele harjumuspäraseks. Läbiva teema käsitlemine loob võimalused analüüsida meediaga seotud problemaatilisi olukordi (eraellu sekkumine, vääртеbe edastamine, huvide kahjustamine, kallutatud teabe edastamine vms).

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemine III kooliastmes kujundab IKT rakendamise pädevusi igapäevaelus ja õpingutes. Nende pädevuste kujundamiseks tuleb erinevate õppeainete õpetajatel lõimida oma ainetundidesse IKT rakendamisel põhinevaid meetodeid ja töövõtteid. Lisaks arvutiklassis peetud ainetundidele on III kooliastmes soovitatav kasutada nüüdisaegseid IKT-vahendeid ka kodutööde ja õueõppe puhul.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemine III kooliastmes pööratakse tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud. Tähtsal kohal on ka õpilastega korraldatavad klassivälised ennetusprogrammid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse.

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemine III kooliastmes toob selgemalt esile väärtushinnangute ja kõlbliste normide ühiskondliku ning ajaloolis-kultuurilise mõõtmise. Erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamisega (ajaloos ning tänapäeval) toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Eri allikatest teabe kogumisega, erinevates õppeainetes käsitletu ning kogemuste põhjal juhitakse õpilasi arutlema väärtuste ja kõlblisuse teemade üle, võrdlema erinevaid seisukohti ja põhjendama oma seisukohti, pidades silmas eelarvamusteta, taktitundelist, avatud ja lugupidavat suhtumist erinevatesse arusaamadest. Sobilik on teha uurimisprojekte, mis võimaldavad käsitleda küsimusi sügavamalt ja mitmekülgsemalt.

3.7. Lõiming III kooliastmes

3.7.1. Ajalugu

- matemaatika - sündmuste paigutamine araabia numbritega ajajoonele.
- Kunst: kuidas kujutati inimesi, eluolu keskajal; illustreeritud mõttekaart rüütlike, aadlidaami või linnuste kohta; kuidas kujutati inimesi, lahingustseene keskajal, kunstitöö ajalooallikana.
- eesti keel - tekstist olulise leidmine ja selle arusaadavalt kaaslasele selgitamine; lühijutu

koostamine; katkendi lugemine Läti Henriku "Liivimaa kroonikast"; Kolumbus Krisostomus Kolumbuse-aegsete eesti poisslaste meelisnimedest ja nende päritolust
https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2011_2/OK_2011-2_03.pdf

- Ühiskonnaõpetus Üheks oluliseks looks kristlikust moraalist on peetud lugu halastaja samaarlasest. Kristluses on väga tähtsal kohal empaatia, kaastunne ja aitamine. Oluline on ennast asetada teise inimese olukorda, et teda paremini mõista. Selle mõistmiseks võib teha rühmatöö, kus õpilased valivad ühe pere Dollar Street keskkonnast kus on näha, kuidas elavad erineva sissetulekuga inimesed (inglise keelne, aga paljude fotodega). Õpilased mõtlevad, mis tunne oleks elada ühe väga vaese inimese asemel. Teistele tutvustatakse tema kodu, pere, mänguasju, sööki jne.
- geograafia - keskaegse ja tänapäevase Euroopa riikide kaardi võrdlemine
- muusika - keskaja muusika kuulamine, selle iseloomustamine ja võrdlemine tänapäevaga; ajaloosündmuse esitamine lauluna
- loodusõpetus - Eesti keskaegsete linnade ja hansalinnade märkimine kaardile.
- käsitöö ja kodundus - keskajale omase toidu valmistamine.
- inglise keel: Inglismaa ajalugu puudutava informatsiooni hankimine ja tõlkimine ja esitamine võõrkeeles.
- geograafia - Euroopa kaardi kasutamine, Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul; vahemaade mõõtmine, orienteerumine, asukoha määramine, geograafiline kaart, maadeavastajate teekondade kirjeldamine kasutades geograafia terminoloogiat (ilmakaarte nimetused, mandrid, saared, neemed, ookeanid, mered, väinad jms
- Füüsika. Mõõtevahendid ja ühikud.

3.7.2. Ühiskonnaõpetus

Ajalugu:

- Rahvastiku muutuste ja rände ajalooline taust; ajalooliste põhjuste uurimine.
- Ajalooliste näidete otsimine meedia-mõjutuse ja stereotüüpide kasutamise kohta.
- Inimõiguste kujunemise virtuaalnäituse ja teemaga seotud kümnendipõhised RATT-ülesanded.
- Arutelu Eesti liitumisest rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Geograafia:

- Eesti ja Euroopa rahvastiku näitajad (sündimus, suremus, iive, ränne, rahvastikupüramiid jne).
- Graafikute lugemine ja koostamine rahvastikuandmetega.
- Majanduse sissejuhatus: ressursid, sektori-jaotus, üleilmastumine, tarneahelad.
- Kontuurkaardid: EL liikmed, euro kasutamine, Schengen; maailma jaotus-mäng.

Eesti keel:

- Plakatid/ettekanded rahvastiku- ja kodanikuteemadel; arvamustöö kirjutamine virtuaalnäituse põhjal.
- Koomiksite ja meemide loomine kultuuridevahelise suhtluse ja korruptsiooniteemadel.
- RATT/RAFT-tekstide kirjutamine (ajaloo/näitusmaterjalide töötlus).
- Enesekirjelduse ja võrdluse kirjutamine, küsimuste koostamine ja neile vastamine.
- Esitluste ja raportite koostamine projektõpeteks.

Võõrkeeled:

- Rollimängud ja simulatsioonid (Maailmakaubandus inglise keeles).
- Koomikside/meemide loomine ja esitus võõrkeeles.
- Projektide raportite ja ettekannete ettevalmistus võõrkeeles.

Matemaatika:

- Statistika ja diagrammid: rahvastikuandmed, sissetulekute andmed, osalejate protsendid (uuringud).
- Arvandmete kasutamine.
- Graafikute koostamine (tulp, sektordiagramm) ja interpreteerimine.
- Laenuintresside, lineaarfunktsioonide ja kahe tundmatuga võrrandite ülesanded rahanduse kontekstis.

Loodusained / keemia / bioloogia:

- Keskkonnamõju uurimine erinevate sektorite tegevuse näidetel; tasaarengupõhimõte.
- Süsinikuühendite roll looduses ja materjalidena; säästva käitumise analüüs (keemia 9. kl).
- Tervisealaste infoallikate kriitiline hindamine (loodus/terviseteemad).

- Pärilikkus ja keskkonnategurid, inimese anatoomia ja füsioloogia ning murdeiga.

Inimeseõpetus / kodanikupädevus / sotsiaalsed:

- Õigused, kohustused, demokraatia, võimude lahusus, kodanikuosalus ja osalusdemokraatia uurimine.
- Diskrimineerimise, vaenukõne ja soostereotüüpide analüüs; sekkumise ja lahenduste väljatöötamine.
- Kriisi- ja ohutusõpe; käitumisplaanid hädaolukorras.

Digipädevus:

- Allikakriitilisus, väärtused, propaganda, infomullid, AI/deepfake-riskide tundmine.
- Meedia-sisu analüüs (programmi tüübid, sh diagrammid avalik-õigusliku ja erameedia kohta).
- Fototöötlus/infograafika ja plakatite loomine (pagulaste teemad, rahvastik).
- AI-kunsti kasutamine ja analüüs (rahvusvahelised organisatsioonid).

Kunst / muusika / visuaalne kirjaoskus:

- Fotokollaažid sotsiaallikumistest; plakatid ja visuaalsed infomaterjalid.
- Tööde kujundamine.
- Muusika-ülesanne: rändega seotud muusikastiilide uurimine; organisatsioonide hümnide analüüs.
- Koomiksid ja meemid kultuuridevahelise suhtluse ning korruptsiooni teemadel.

Digipädevus:

- Statistikaameti andmetega töötamine ja infootsimine; töö piltidega arengukompassi meetodil.
- Podcast/taskuhäälingud fotokollaaži juurde; videovormis enesetutvustused.
- Testid ja enesehindamine (noor.targaltinternetis.ee).

Tehnoloogia / kodundus / ettevõtlus:

- Õiglase kaubanduse retseptid ja toidu päeva korraldamine; ringmajanduse õppepäev ja toote loomine.
- Ringmajanduse prototüüpide laad; tarbijaharidus (jätmed, kaupade valik ja hooldus).

- Raha-mängud (Cashy) ja majandusmängud ettevõtlikkuse arendamiseks.

Projektõpe / lõimivad tegevused:

- Võimude lahususe miniprojekt (põhiseaduse uurimine, raport, minikonverents).
- Rahvusvahelise riigi projekt ELi liikmena (põhiseadus, võimude suhe, juhtumianalüüs).
- Õiglane kaubandus / toidupäevad / arvamusfestival / ühiskonnakriitiliste teoste uurimine – interdistsiplinaarsed projektid.

Liikumisõpetus:

- Liikumisjooned: töö- ja eneseteostuse arutelu.
- Liikumispausid tundides.

Õpipädevused / meta-oskuslikud tegevused (läbivad):

- Infootsimine ja süntees Statistikaameti materjalidega; graafikute lugemine.
- SWOT-analüüs teemal „Mina töötajana“, enesemääratluse harjutused.
- Refleksioon, juhtumianalüüsid ja kriitilised esseed.

Keemia:

- süsinikuühendite roll looduses ja materjalina; keskkonnasäästlikkuse ja globaalprobleemide analüüs.

3.7.3. Inimeseõpetus

- Eesti keel: Toiduga seotud rahvapärимused toitumisega seotud folkloor, vanasõnad, mõistatused; armastuse, seksuaalsuse ja suhete teemalised teosed, noortekirjandus.
- Geograafia: Eesti põllumajandus, mahe-toit.
- Ühiskonnaõpetus: Meedia ja teave, reklaam, rahvastiku tervisenäitajate seos majandusega, riiklikud tervise ja ennetusprojektid) abistamisega ja kriisidega seotud institutsioonid, riigi ja KOV ülesanded kriisiolukordade lahendamisel, kooli kriisiplaan, evakueerumine. Sotsiaal-reklaamide, kampaaniate eesmärk ja mõju, sotsiaalne surve, grupi mõju.
- Bioloogia: Närvisüsteemi ja aju ehitus, tervishoid. Seedimine ja eritamine, aineja energiavahetuse põhiprotsessid, inimese elundkonnad, luud ja lihased, vereringe, hingamine; STLH, kontraseptsioon, raseduse kulg, katkestamine.
- Liikumisõpetus: Regulaarse liikumisharrastuse kui tervist tugevdava tegevuse vajalikkus,

teadmised spordist ja liikumisviisidest.

- Matemaatika: Arvnäitajate lugemine, diagrammide koostamine ja analüüs

4. LIIKUMISVALDKOND

Liikumisvaldkonna õppeaineks on liikumisõpetus (PRÕKis kehaline kasvatus).

4.1. Liikumisvaldkonna üldalused

Kehakultuuripädevus

Liikumisõpetuse õpetamise eesmärgiks põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane kehakultuuripädevus: suutlikkus väärtustada kehalist aktiivsust ja tervislikku eluviisi elustiili osana; oskus anda hinnangut kehalisele vormisolekule, valmisolek harrastada sobivat spordiala või liikumisviisi; suutlikkus suhtuda sallivalt kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning väärtustada koostööd sportimisel ja liikumisel.

Liikumisõpetuse õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust;
- soovib olla terve ja rühikas;
- valdab põhiteadmisi ja -oskusi, et harrastada liikumist iseseisvalt sise- ja välistingimustes;
- liigub/spordib ohutus- ja hügieeninõudeid järgides ning teab, kuidas käituda sportimisel juhtuda võivates ohuolukordades;
- tunneb liikumisest/sportimisest rõõmu ning on valmis uusi liikumisoskusi õppima ja liikumist iseseisvalt harrastama;
- tunneb ausa mängu põhimõtteid, on koostöövalmis ning liigub/spordib oma kaaslaste austades, kokkulepitud reegleid/võistlusmäärase järgides ja keskkonda hoides;
- omandab põhikooli ainekavasse kuuluvate spordialade/liikumisviiside tehnika;
- jälgib oma kehalist vormisolekut, teab, kuidas parandada töövõimet regulaarse treeninguga;
- tunneb huvi Eestis ning maailmas toimuvate spordi-, liikumis- ja tantsuürituste vastu;
- väärtustab Eesti tantsupidude traditsiooni.

4.2. Üldpädevuste arendamise viisid I kooliastmes

Õppetundides ilmnevad kõik üldpädevused (kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus, ettevõtlikkuspädevus, digipädevus) rohkemal või

vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsüklis üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes ainekeskse õpetusega.

4.3. Läbivate teemade rakendamine I kooliastmes

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine: õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;

Keskkond ja jätkusuutlik areng: õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;

Kultuuriline identiteet: õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoo spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).

Teabekeskkond ja meediakasutus: õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;

Tehnoloogia ja innovatsioon: õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);

Tervis ja ohutus: liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;

Väärtused ja kõlblus: õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

4.4. Lõiming I kooliastmes

- eesti keel: suuline väljendus, juhendite mõistmine, enese- ja kaaslase tööst tagasiside andmine;
- matemaatika: mõõtmised (kaugus, aeg, kordused), andmete kogumine ja lihtne analüüs (nt pulsisagedus);
- loodusõpetus/tervis: liikumise mõju tervisele, toitumine, looduskeskkonna kasutus liikumiseks;
- kunst/muusika: tants, rütmiline liikumine ja koreograafia;

- Digipädevus: liikumisürituste dokumenteerimine, lihtne andmete salvestus ja jagamine (digiturvalisus).

4.5. Üldpädevuste arendamise viisid II kooliastmes

Kultuuri- ja väärtuspädevus: liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus: koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;

Enesemääratluspädevus: enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;

Õpipädevus: õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;

Suhtluspädevus: koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus: kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, sooritusparandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.

Ettevõtlikkuspädevus: uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;

Digipädevus riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

4.6. Läbivate teemade rakendamine II kooliastmes

Läbivad teemad on:

- Elukestev õpe ja karjääri kujundamine
- Keskkond ja jätkusuutlik areng

- Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus
- Kultuuriline identiteet
- Teabekeskkond ja meediakasutus
- Tehnoloogia ja innovatsioon
- Tervis ja ohutus
- Väärtused ja kõlblus

Läbivaid teemasid rakendatakse järgmiste tegevuste kaudu:

- liikumisaktiivsus; pingutamine; südamelöögisagedus; soojendusharjutused; enesetunne; 112; vigastused; taastumine.
- spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur.
- kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronimisoskus; edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitsemine; kehakontrolli oskus; eneseanalüüs.
- tervisega seotud kehalised võimed; jõud, painduvus, (aeroobne) vastupidavus; liikumise ja toitumise tasakaal; eneseanalüüs.
- emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon.

4.7. Lõiming II kooliastmes

4.7.1. Kehaline aktiivsus

- Loodusõpetus - kehalise aktiivsuse mõõtmine tehnoloogiliste vahendite abil, liikumise mõju elunditele, elundkondade ülesanded, tervislikud eluviisid
- Matemaatika - südamelöögisageduse mõõtmine; loendamine; liitmine; lahutamine; jagamine; korrutamine; - erinevad distantsid; aeg
- Inimeseõpetus - kehaline aktiivsus ja seda mõjutavad tegurid, liikumine, taastumine, keha reaktsioon kehalisele aktiivsusele; teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.

- Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendus; liikumisega seotud sõnavara
- Muusika - liikumine muusika saatel/tants kui kehalise aktiivsuse võimalus

4.7.2. Liikumine ja kultuur

- Inimeseõpetus - riietus, hügieen, liikumise kultuuriline mitmekesisus, oma huvide ja väärtuste määramine, aus mäng
- Kunstiõpetus - omaloomingulise tantsu/kava loomine; uurimine, katsetamine, loomine, lahenduste leidmine
- Võõrkeeled - erinevatest võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine, liikumisalane sõnavara
- Informaatika - informatsiooni otsimine erinevate tegevuste/ürituste/spordialade kohta
- Ajalugu - liikumis- ja sporditraditsioonid, teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi
- Loodusõpetus - looduses liikumine, erinevates keskkondades liikumine; orienteerumine erinevates keskkondades, ilmakaared
- Eesti keel - teksti mõistmine; suuline ja kirjalik eneseväljendus (oskus rääkida saadud kogemusest liikumisüritusel), liikumismängude ja spordialade nimetused
- Matemaatika - geomeetrilised vormid tantsus, rekordid ja selle kaudu mõõtühikute tajumine, punktide lugemine erinevates spordialades, -mängudes
- Muusika - muusikaline liikumine - laulu- ja tantsumängud, eneseväljendus, tantsude loomine, vaatamine, arutlemine, kultuuriliste eripärade mõistmine erinevate tantsude kaudu; tantsu kui liikumiskultuuri avastamine, tants kui eneseväljendusvahend erinevates kultuurides ja selle seos õpilase omakultuuriga"

4.7.3. Liikumisoskus

- Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendus, liikumissõnavara, suulise ja kirjaliku juhendite mõistmine
- Inimeseõpetus - tervislikuks eluviisiks vajalikud liikumisoskused, teadmised, põhjus-tagajärg seosed (nt. ohuolukorrad)
- Matemaatika - ruumilised mõisted (ees, taga, kõrval jne), tempo, harjutuste sooritus ja korduste arv; võrdlused ja analüüsioskus.
- Tööõpetus - endale liikumisvahendi valmistamine (nt endale reketi tegemine), mänguvahendite

valmistamine

- Võõrkeel - võõrkeelne spordivahendite, mängude ja liikumissõnavara
- Loodusõpetus - liikumine erinevates keskkondades, sh maastikel, liikumine erinevatel loodustasapindadel ja loodusega seose loomine, liikumine erinevates ilmasikuoludes
- Muusika - kuulamisoskus, muusikaline liikumine erineval viisil, rütm, valmisolek leida erinevatele ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi, rütmi, muusika ja liikumise seostamine, loovliikumine

4.7.4. Tervis ja kehalised võimed

- Matemaatika - kehaliste võimete mõõtmine ja tulemuste analüüs, harjutuste sooritus ja korduste arv; arvandmed, tulemuste võrdlemine tervisetsoonidega.
- Inimeseõpetus - kehalised võimed, kehaline aktiivsus, liikumine, toitumine
- Keeled - võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine
- Loodusained - kehaliste võimete arendamine looduskeskkonnas, mõisted keha, kehaosad, tervis, haigus.
- Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus, kehaliste võimetega seotud mõisted

4.7.5. Vaimne ja kehaline tasakaal

- Inimeseõpetus - emotsioonid, murdeiga, suhtlemine, mina ja endasse suhtumine, hingamine, puhkus ja uni, emotsioonide juhtimine: <https://www.opiq.ee/kit/283/chapter/15860>, tervis kui heaoluseisund, füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressiga toimetulek.
- Muusika- erinevad rahustavad helid, helide ja muusike mõju enesetundele, vaikuse olulisus, endale sobiva liikumistegevuse ja heli leidmine

4.8. Üldpädevuste arendamise viisid III kooliastmes

1) kultuuri- ja väärtuspädevus – suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid;

- 2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvuste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel;
- 3) enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme;
- 4) õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi;
- 5) suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi;
- 6) matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt;
- 7) ettevõtlikkuspädevus – suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgid, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske; rakendada finantskirjaoskust;
- 8) digipädevus – suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvas ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada

digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

4.9. Läbivate teemade rakendamine III kooliastmes

Läbivad teemad on:

- Elukestev õpe ja karjääri kujundamine
- Keskkond ja jätkusuutlik areng
- Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus
- Kultuuriline identiteet
- Teabekeskkond ja meediakasutus
- Tehnoloogia ja innovatsioon
- Tervis ja ohutus
- Väärtused ja kõlblus

Läbivaid teemasid rakendatakse järgmiste tegevuste kaudu:

- tervistav ja treeniv liikumine; esmaabi; taastumist toetavad harjutused;
- spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur; meeskonnatöö; matk;
- igapäevane liikumine; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitlemine; kehakontrolli oskus; kehaasendid; eneseanalüüs;
- kehamassiindeks; tervisega seotud kehalised võimed: jõud, painduvus, (aeroobne) vastupidavus; oskustega seotud kehalised võimed: kiirus, osavus, koordineerumine, tasakaal; eneseanalüüs; energiavajadus;
- emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon.

4.10. Lõiming III kooliastmes

4.10.1. Kehaline aktiivsus

- Keeled - võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine ja tõlgendamine
- Informaatika - digitaalne liikumispäevik
- Inimeseõpetus - kehaline aktiivsus tervise tugevdajana, sobiva kehalise aktiivsuse valik
- Bioloogia - inimese elundkondade põhiülesanded, luude ja lihaste osa inimese tugi- ja liikumiselundkonnas. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale.
- Matemaatika - südamelöögisageduse mõõtmine
- Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendus; liikumisega seotud sõnavara, loovtöö
- Muusika - liikumine muusika saatel/tants kui kehalise aktiivsuse võimalus
- Füüsika - jõud, raskusjõud

4.10.2. Liikumine ja kultuur

- Geograafia - võimalik lõimida koolitee kaardistuse rakendust (<http://www.liikluskasvatus.ee/opetajale/uldhariduskool/ii-kooliaste/kooliteekaardistamine/>).
- Inimeseõpetus - riietus, hügieen, liikumise kultuuriline mitmekesisus, oma huvide ja väärtuste määramine, aus mäng
- Kunstiõpetus - omaloomingulise tantsu/kava loomine; uurimine, katsetamine, loomine, lahenduste leidmine
- Võõrkeeled - erinevatest võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine, liikumisalane sõnavara
- Informaatika - informatsiooni otsimine erinevate tegevuste/ürituste/spordialade kohta
- Ajalugu - liikumis- ja sporditraditsioonid, teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi
- Loodusõpetus - looduses liikumine, erinevates keskkondades liikumine; orienteerumine erinevates keskkondades, ilmakaared
- Eesti keel - teksti mõistmine; suuline ja kirjalik eneseväljendus (oskus rääkida saadud kogemusest liikumisüritusel), liikumismängude ja spordialade nimetused, loovtöö
- Matemaatika - geomeetrilised vormid tantsus, rekordid ja selle kaudu mõõtühikute tajumine, punktide lugemine erinevates spordialades, -mängudes

- Muusika - muusikaline liikumine - laulu- ja tantsumängud, eneseväljendus, tantsude loomine, vaatamine, arutlemine, kultuuriliste eripärade mõistmine erinevate tantsude kaudu; tantsu kui liikumiskultuuri avastamine, tants kui eneseväljendusvahend erinevates kultuurides ja selle seos õpilase omakultuuriga.

4.10.3. Liikumisoskus

- Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendus, liikumissõnavara, suulise ja kirjaliku juhendite mõistmine, loovtöö
- Inimeseõpetus - tervislikuks eluviisiks vajalikud liikumisoskused, teadmised, põhjus-tagajärg seosed (nt. ohuolukorrad)
- Matemaatika - ruumilised mõisted (ees, taga, kõrval jne), tempo, harjutuste sooritus ja korduste arv; võrdlused ja analüüsioskus.
- Tööõpetus - endale liikumisvahendi valmistamine (nt endale reketi tegemine), mänguvahendite valmistamine, peenmotoorsed tegevused
- Võõrkeel - võõrkeelne spordivahendite, mängude ja liikumissõnavara
- Loodusõpetus - liikumine erinevates keskkondades, sh maastikel, liikumine erinevatel loodustasapindadel ja loodusega seose loomine, liikumine erinevates ilmastikuoludes
- Muusika - kuulamisoskus, muusikaline liikumine erineval viisil, rütm, valmisolek leida erinevatele ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi, rütmi, muusika ja liikumise seostamine, loovliikumine

4.10.4. Tervis ja kehalised võimed

- Matemaatika - kehaliste võimete mõõtmine ja tulemuste analüüs, harjutuste sooritus ja korduste arv; arvandmed, tulemuste võrdlemine tervisetsoonidega, enda päevase energiakulu analüüs
- Inimeseõpetus - kehalised võimed, kehaline aktiivsus, liikumine, toitumine, murdeiga ja sellega seotud muutused kehas (kehaliste võimete sooritamisel saab arvestada, et murdeas võib õpilastel tekkida murdeast tulenevalt kehalised muutused, mis võivad pärssida kehalisi võimeid ja selle arengut)
- Võõrkeeled - võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine, liikumissõnavara, mängude ja vahendite nimetused
- Bioloogia - kehaliste võimete arendamine looduskeskkonnas, mõisted keha, kehaosad, tervis, haigus, treeningu mõju vereringeelundkonnale. südamelihase ala- aja ülekoormuse tagajärjed.

- Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus, kehaliste võimetega seotud mõisted, loovtööd, analüüsisoskus

4.10.5. Vaimne ja kehaline tasakaal

- Inimeseõpetus - emotsioonid, murdeiga, suhtlemine, mina ja endasse suhtumine, hingamine, puhkus ja uni, emotsioonide juhtimine: <https://www.opiq.ee/kit/283/chapter/15860>, tervis kui heaoluseisund, füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressiga toimetulek.
- Muusika- erinevad rahustavad helid, helide ja muusike mõju enesetundele, vaikuse olulisus, endale sobiva liikumistegevuse ja heli leidmine
- Eesti keel - loovtööd

5. ÜLDÕPETUSE VALDKOND

Üldõpetuse valdkond hõlmab järgmisi õppeaineid: I KA matemaatika, eesti keel, loodusõpetus, inimeseõpetus.

5.1. Üldõpetuse üldalused

Tunniplaanis on üldõpetus kui üks õppe lõimimise viise, mis võimaldab siduda eri õppeainete sisu ühisteks, globaalseteks teemadeks ja kujundada terviklikku maailmapilti. Õppimine toimub sotsiaalses suhtluses: õpilased arutavad, jagavad ideid ja konstrueerivad ühiselt arusaamu, õpetaja pakub aga sihipärast ja innustavat tuge ning juhendab õpilasi lähima arengu tsoonis. Õpilased õpivad tänu niisugusele lähenemisele juba varakult seoseid looma ja infot otsima, allikakriitilisust ja loovat probleemilahendust. Õppeained ja nende tööviisid ei esine iseseisvatena, vaid on seotud suuremate teemade käsitlemisega. Võimaluse korral lõimitakse ka ülejäänud õppeained käsitletava teemaga, arvestades klassiõpetaja pädevusi ja õpilaste vajadusi.

5.2. Üldpädevuste arendamise viisid

Õppetundides ilmnevad kõik üldpädevused (kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus, ettevõtlikkuspädevus, digipädevus) rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes ainekeskse õpetusega. I kooliastmes kasutatakse erinevaid lõimingu võimalusi läbi üldõpetuse, et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe elementidest.

5.3. Läbivate teemade rakendamine

Läbivad teemad on:

1. Elukestev õpe ja karjääri kujundamine
2. Keskkond ja jätkusuutlik areng
3. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus
4. Kultuuriline identiteet
5. Teabekeskkond ja meediakasutus
6. Tehnoloogia ja innovatsioon
7. Tervis ja ohutus

8. Väärtused ja kõlblus

5.4. Lõiming

Õpe on kavandatud teemapõhiselt õppeaineid lõimides. Üldõpetuse raames lõimitakse teemadesse eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, inimeseõpetus. Lisaks on lõimitud õppesse võimalusel ka loovaine, A-võõrkeel, liikumine, muusika, draamaõpetus.

I kooliastmes kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, ainetevaheline ehk interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe põhimõtetest, mida toetab ainetevaheline lõiming.

Digivahendeid kasutatakse nii õppe-, informatsiooni otsimise kui ka suhtlemisvahendina (Studium, kooli Gmail). Arvestakse internetis turvalise suhtlemise põhimõtteid.